Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Советеи Министрийн Советеи орган

(«СВЕТ»)

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 43 (4488). ШИНАРДИ, 13 апрель 1971 шу. Мах 2 кеп. Газета арадувл 1923 шера денз

ВЕЖАРАШХА ЙОЛЧА ПАРТЕЙ ДЕЛЕГАЦЕЙ СИЙНА КРЕМЛЕ ЯЬ ПРИЕМ

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето 9 апреле доазол дехьарча коммунистически, болхлой, къамийдемократически, аьодехьарча социалистически партей КПСС XXIV-ча съезде хиннача делегацей сийна прием йир.

Приеме бар дуьен 91 мехка вежарашха йолча партей викалаш, КПСС ЦК Политбюро членаши членалла кандидаташи, КПСС ЦК секретараш, КПСС ЦК членаши членалла кандидаташи, КПСС Центральни ревизионни комиссе членаш.

Доазол дехьарча хьаьшашка моаршал хоатташ къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева

Новкъоста Л. И. Брежнева дaь къамаьл

Деза новкъостийн доттагIийн!

XXIV-ча съездо хержача КПСС Центральни Комитето тIадиллад, сона сий долеи дега дезеи гIулакх — шоана, коммунистически болхлойи, къамийдемократически аьодехьарча социалистически партей делегацей членашта, оаш съезда балха юкъе дакъа лацарах, оаш къамаьлаш дарах, шо дуккхаза а советски коммунисташца, къахьегамхошца вIашагIдетталуш хилара дег чура баркал алар. Цу дерригие а кхы а боккхагIа бир дунен халкъашта юкъера тха съезда лоархIам, кхы а гаргагIа ээар вай дерригаш а — Iаьдал бе а делла социализми коммунизми хьалъеш боахкараш а, шоай халкъашта социализмага бода никъ хьабеллара духьа хIанз а Iаьдал бахьан къовсам лоаттабераш а.

ДоттагIий! Съезде оаха шоана гучадаьхар тхоай гIулакхаш а, тхоашта дага латтараш а, тхоай уйлаш а. КПСС Центральни Комитет советски коммунисташта хьалхашка ший балхагIа йола отчет луш яр. Цунца цхьана боккъал дар аьлча тха парти дунен тIарча пролетариата хьалхашка, берригача къахьегамхошта хьалхашка ший къахьегамахи юкъарча коммунистически гIулакха хьашташта тIехьа лоаттабеча ший къовсамахи отчет луш яр.

Нагахьа санна лоацача дешашца тха съезд белгалъеш хинна керттера дар, сона хетачох, массанена а хийттар аз оале, тIаккха аргда: съезде котъяьннаяр марксизма - ленинизма, пролетарски интернационализма идеяш.

Съездо болх баьча деношка тхона шугара хезар дуккха дика а даькъала а дешаш. Цо дог гIоздоаккх тха. Коммунистически баркал хилда шоана, новкъостий. Тхона дика хов дуккхача капиталистически мехкашка Советски Союзаца хьинаре барт-цхьоагIо йолаш хилар йоккхача халонашца, тIакхувш хиларца, кхыметтел террораца а дувзаденна долга. Оаха боккха мах бу, классагIа дола тха вежарий, тхоца цхьатарра уйла яраш, тха партеца, тха халкъаца долча доттагIлен позицеш тIара выступленеш яра, болхлой класса хьашташ бахьан, социализм бахьан къовсам лоаттабара шун долча къонахчала. Цо декхарийла ду тхо кхы а толамегIа коммунизм хьалъе, вай марксистско - ленински генеральни линии лораеча массаза а чIоагIа хила.

Вай къамеи интернациональнии декхараш къоастаде йиш ца хилара цхьогIони тIера хьадоагIа тхо. Тха мохк, коммунизмага боадаш хилар Iалашдеш, цунца цхьана империализмана духьаларча къовсама гIулакха юкъе оаха лоаца дакъа доккхагIа хулийташ йолча тха политикаг керда низ болийт дуне революционни эргадаккхара дерригача дунен тоатолга.

Новкъостий Дунен кортамукъален бувзамо хIанзехьа а дукха коталонаш яьхай доккхийча тIемашка. Бакъда хьалхашка кхы а дукха тIемаш да. Цудухьа вай мугIараш, коммунистий дунен халкъашта юкъера эскар чIоагIде деза. Цун цхьоагIо хилийта, берригa антиимпериалистически бувзам кхотабенна хилийта гIорта деза.

Даькъала хийла машара, демократе, къам шийн лоIаме хилара сийлахь - йоккхий идеалаш.

Мукъаба сона деза новкъостий шуп моаршала, коммунизма вай юкъарча гIулакха духьа кад текъабе!

Новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл безаме тIайийцар гулбенна хиннараша, дIаьхдаь тIоараш деттарца дуккхаза юкъагIа а даьхар.

Цига къамаьл дир Германе Социалистически цаI йолча парте ЦК Хьалхарча секретара, ГДР Паччахьалкхен совета Председатела нов. Вальтер Ульбрихта.

Нов. В. Ульбрихта даь къамаьл безаме тIайийцар гулбеннараша, тIоараш деттарца дуккхаза юкъагIа а даьхар.

ВIашагIкхетар чакхдаьлар дог цIенеи вежарашха безамеи.

Нах тIайийцача хана искусствай мастерий концерт хилар.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА КХУВЛ ПАРТЕ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН КЪАХЬЕГАМХОША ДЕГ ЧУРА КЪОАБАЛЪЮ КПСС XXIV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ

ДОГ ГIОЗДАЬННА

Парте аргIанарча XXIV съезда решенеша къаьстта чIоагIа дог гIоздаьккхад Карабулакски бурувтохара балхий управлене бурувдеттарий. Уж решенеш кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш хьалхашка оттадаьд бурувдеттараша. Бурув теха йисте а яьха укх шера цар мехкдаьтта доахарашка дIаяла лерхI шиъ эксплуатационнийн кхоъ тохкамеи пхи скважина. Цар дуккха дукхагIа хулийтаргда «Сунжанефть» НГДУ доаккхаш дола мехкдаьтта. Из да хьамсарча парте советски наьха еча йоакхонна оаха луш дола жоп. Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара социалистически яхье яьнна дукха бригадаш ця хIанзлехьа бурув тохара биъ бетта план кхоачаш а яь, май бетта чотагIа къахьегаш. Царна юкъе я бурувдетта мастераш нн. Михайлов, Тонкогубов, Байгиреев, Губин керте латта бригадаш.

А. БАКАЛЮК,
Карабулакски бурувтохара балхий управлене вокхагIвола инженер.

Коартолаш дIае болабеннаб Наьсарерча «Экажевский» совхозерча Албогачиев АртагIа звеноцара болхлой.

Кердача пятилетка хьалхарча шера из культура хьувкъаяра шоай низ ца кхобеш къахьег цар. Удобренеш тайса, макха баькхэ, кхыдола гIулакхаш даь дика кийчдаьд 60 гектар дола кха.

Парте XXIV съезда решенеша дегаш гIоздаьхача звено членаша хьинаре къахьег укх деношка. Коартолаш дIаювш йола агрегат ше лелаю АртагIа, хIаьта ден норма 130—150 процент кхоачашъю цо.

Тахан-кхоана коартолаш дIайийна бовла лерхI цар.

СУРТА ТIА: коартолаш дIаюв агрегат йотташ ба АлбогачиевгIаф АртагIи Залин.

ХЬИНАР АЙДЕННА КЪАХЬЕГ

ЧIоагIа хоза хеташ Iомаю оаха парте XXIV съезда материалаш. Ставропольций болам хьал а лаьца къаьстта овсаре къахьегаш да тхо укх деношка.

Керттерча даькъе Грозерча къахьегамхошта сомн баьцадаарарашн лоаттадар да тха боахама декхар. Цу даькъе во хьоккхамаш а лахац тха къахьегамхоша. ШерагIа шерагIа дикагIа хьувкъаду тха болхлоша баьцадаараши соми, иштта сиха дегIабоагIа парниковн боахам а.

Тха парниковн боахама къахьегамхошта хIанз хьалхашка латта декхар да 87 гектара тIа рассада 5298 эзар овла дIабер.

ХIанзлехьа 3220 рама помидораш, 500 рама кабуц, 1960 рама мерза шибаз дIадийнад. Укх цхьан-шин дийнахь парникаш чура хьа а яьха кхашка дIаюргья хьалха хьайоала кабуц. Январе капитальни теплицашка дIайийна 14000 квадратни метр нарсаши помидораши хьогге а чуэца йолаьй. Баьцадаараш, ялаташ, баьцаш дIаювргйола лаьтта гурахь аьха, удобренеш хьаьндаь да. Ерригa тракторaш, ялаташ дIадув а чуэца а машинаш, царна тIехьатосса инвентаpь дика тоаяь хIанз болх беш я. Дика тIадаьннад 450 гектара тIа гурахь дIадийна ялат. Цунна макха баькха а кхыдола гIулакхаш даь а баьннаб тха механизатораш. Укх деношка овсаре къахьег тха совхоза къахьегамхоша. 400 гектара тIа хьалха юв культураш дIайийнай, бешамашкара сомий гаьнаш хьогге а яIа яьннай. БIаьстан балхаш ханнахьа чакхдахара шин-шийн участке производственни нормаш тIехкхоачаш а еш хьинаре къахьегаш ба тха болхлой.

А. ИВАКИН,
Грозненски района сомийн баьцадаарийн № 3 йолча совхоза керттера экономист.

КХОАНЕНГАХЬА ЮХЬ ЙОЛАШ

Доккха а, бехктохкаме а, сийлахь а да Коммунистически парте советски писателашта хьалхашка оттаду декхар. Партенеи халкъан гIулакх деш, цхьаккхе мугI баьсса боацаш хила еза писателий произведенеш — иштта да парте дIадехар.

КПСС ЦК Отчетни доклада тIа лаккхара мах бир литераторий балха. «Коммунистически парте кхетамца хьалкхийна нах советски литератураи искусстваи болхлой, — аьлар Леонид Ильич Брежнева, — шоай халкъа гIулакхащцеи уйлащцеи да цар вахар; социалистически Даьхен хьаштех дIакъаста йиш йоацаш дувзаденна да цар творчески гIулакхаш».

КПСС XXIII-чеи XXIV-чеи съездашта юкъерча хана дикка боккха мул баьккхаб шоай балха тIехь вайнаьха писателаша а. Аьлча кхоачам ба, нохчийн гIалгIайн литератураш хьахиннача хана денз КПСС XXIII съезд хилалехьарча 40 совгIа шера даьнна хиннарел дукхагIа да укх тIеххьарча диъ-пхе шера арадаьнна вайнаьха писателий романаш. Къахьегамхой еша дог а доагIаш, бокъоша бола халкъа турпалаш, вай заман нах бовзийташ, шийн ерригача чоалхаленца вахар гойташ йола йоккхий художественни произведенеш язъяра даькъе къаьстта дика ка яьннай писателий Базоркин Идриса, Боков Ахьмада, Чахкиев СаIида, Мамакаев Мухьмада, Муталибов Зайндина, Мусаев Мухьмада, иштта кхыбарий, ЧIоагIа езаенна тIанийцай дешараша Ахматовой, Плиева, Яндиева, кхыбарий поэзи.

Шоашка мел йолча торонех пайда а эцаш, КПСС XXIV-ча съездо тIайийца пхе шера план толаме кхоачашъяра партенеи халкъан новкъостал де деза писателаша шоай йоазонца. Советски наьха вахар ховдеш бахача къахьегамхоех романаш, повесташ, поэмаш, стихаш язъе еза, лира къовсам лоаттабе беза дIахача замах юхедисача воча гIулакхашта духьала.

Таханара вай вахар мадарра хьахьоккхилга — из писателий сийлахьа декхар да, цхьабакъда, цунах кхоачам а ца беш, уж партена гIо деш хила беза кердадар, кхоана хила дезар хьалахара, нах цунна тIаберзабара. Вай ханарча лоархIамерча гIулакхех язъеш йола произведенеш кхоаненгахьа юхь йолаш хила еза.

Октябрьски революци хинначул тIехьагIа мара хьахила дола а даланза долча нохчийн гIалгIайн литератураша дикка боккха гIа баьккхаб хьалхашкахьа, цхьабакъда, кIезига дац данза дисараш а. Ер я аьнна дIахьокха цхьаккха произведени яц заводий, фабрикий, мехкдаьтта промыслай къахьегамхоех, гIишлошъерех язъяь. Из хIанзчул тIехьагIа — такха а дезаш вайнаьха писателашта тIалатташ декхар да. Шек хила дагIац: из декхар цар кастта дIатокхаргда.

ОСМИЕВ Хьамзат,
писатель.

КОСМОНАВТИКА ДИ

МОСКВА, 12 апрель. (ТАСС). Тахан съездий Кремлевски Двореце хьайийллар Москва къахьегамхой викалийи столични гарнизона бIухойи торжественни собрани. Из хетаяьр «Восток» яха кема урагIдахийта 10 шу дизаран космонавтика Денней.

Гулбеннараша чIоагIа тIоараш а детташ безбаь тIайийцар президиуме хьачубаьнна партеи правительстваи кулгалхой, Iилмахой, космонавташ.

Торжественни собрани хьайиллар Моссовета исполкома председатела В. Ф. Промыслова.

Дош делар СССР Iилмай Академе президента М. В. Келдыша.

ХIара советски саг ва укх деношка КПСС XXIV съезда материалаш ешаш, Iомаеш. Парте дешагa ладувгIаш, цунца Iалаьмата чIоагIа сакъердалуш ба № 26 йолча технически училища дешархой а.

СУРТА ТIА: училища комсомольски организаце секретарь Р. И. Золотарева парте съезда материалаш ювцаш я № 11 йолча кхалнаьха тIера барзкъаш тегача группа дешархошца.

И. Плиева сурт.

ДИКА IУНАЛ ДУ

Доккхий декхараш латт укх шера Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза хьайбаш леладерашта хьалхашка. Чуоттаяь кхоабача хьаккхийна дийнахьи буси планах тIаккхета езар 400 грамм йолча 450 грамм тIаккхетийта дош деннад цар. Декхараш дика кхоачащду хьаккхарч лелаераша. Ер шу доладелча дена хIара хьаккхийна 500 граммал кIезигагIа дозал тIа ца кхетийташ хьабоагIа уж.

ХIанз чуоттаяь кхоабаш 230 хурск а я совхозе. Планах хила езар 220 мара яцар. ЛаьрхIачул дуккагIа тIаккхет царна а дозал.

Иштта леладеш да совхозе дулха лаьрхIа къона доахан а. Планах дийнахьи буси 400 грамм бежана дозал тIаккхетийта дезача 600 грамм гаргга тIаккхетийташ болх бу скотникаша Джовбатиров Нурдина, Алсултанов ВахIида, кхычар.

Белгалдаккха доагIа хьайбаш дика кхоабаш хилар а. Помещенешта юхе хьатIаэза гIожа доакъар латт, шортта концентраташ я. Цунга хьежжа онда долаш Iангара даьннад совхоза хьайбаш. Кастта ховхача баьца тIа даьлча кхы а дикагIа уж дорстаде торо хургья хьайбаш леладерий. ЦIаккха а ца хиннача тайпара дог гIоздаьнна парте XXIV-ча съезда материалаш Iомаеш ба совхоза къахьегамхой. ХIара ферме, бригаде хул совхоза агитатораш, пропагандисташ. Съезда материалаш къахьегамхошта дIайовзийташ беседаш ю, лекцеш еш цар.

Х. ГАЛАЕВ.

ХЬАЙБАЙ БОАХАМ ТОАБАРА

Цхьадола толамаш даьхар Шаьла района хьайбаш леладераша дIаяхача пятилетке. Дулла даккхара план 126 процент, фуаш —115 процент, шура яккхара — 118 процент кхоачашъяьй цар. Дикка дийбад хьайбаш, коа тIара оалхазараш. Къаьстта беркате хилар тхона дIадаха юбилейни шу. Пятилетка хьалхарча шеращца нийсйича хIара Iаттагара йоаккха шура юкъера лаьрхIача 410 килограмм тIаккхийтар. ХIаьта бIаь Iатта тIехьа кхедаь Iаьсий 23 процент дукхагIа хилар.

Лакха декхараш латт района хьайбаш леладерашта хьалхашка укх кердача пятилетке а. ХIаьта уж декхараш толамца кхоачашдара эггара хьалха де дезар КПСС XXIV-ча съезде Л. И. Брежнева шийн доклада тIа белгалдаьккхача тайпара хьайбай доакъара база чIоагIъяр, хьайбаш леладар промышленни ларда тIа даккхар да. Иштта, «Джалка» совхозе 1200 Iатта лаьрхIа хьайбай комплекса проект оттаяьй. ХIаьта «Автуринский» совхозе 800 Iатта лаьрхIа йола комплекс хIанз хьалъе йолаяьй. Шеръергья дулха лаьрхIа доахан кхабара йола «Шалинский» совхозера комплекс, Ленина цIерагIча колхозе хьалъергья кроликаш лелае лаьрхIа йола промышленни объект. ХIаьта XX-ча партсъезда цIерагIча колхозе укх гаргарча хана хьалъергья 5 эзар коа тIарча оалхазарашта лаьрхIа йола комплекс. Уж гIишлош хьалъяь яьлча овлангара тоалургба хьайбаш леладерий болх, овсарегIеи аттагIеи хургба из. Хьайбашкара йоаккха продукци лакхъяра чIоагIа доакъара база хила еза. Цудухьа люцерна, суданка, кхыйола культураш дIаювргйола кхаш шердергда укх шера. ДIадахача шерачул дуккха дукхагIа IалашъергIья йол а. Баьций витаминни хьоар даккхар 200 тоннага дIакхоачаргда. ХIаьта культурни даьгIенаш планагIа 1973-ча шера мара вIаштIехьъяха лерхIац тха районе. Пудухьа бакъахьа хетар тхона вай республика Министрий Совето из гIулакх сихдича. Из дича района боахама доакъара база сихагIа дегIайоалае вIаштIехьдаргдар.

Дикача къахьегама толамаща дIадоладаьд района хьайбаш леладераша ер керда шу. ДIадахача шерапа нийсдича 50 процент дукхагIа шура яьккхай цар укх шера. ХIаьта района хьалхарча квартале хьайбаш леладерашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттигаш дIаляьцай XX-ча партсъезда, Ленина цIерагIча колхозийн «Автуринский» совхозеи хьайбаш леладерий коллективаша. Ханал дуккха хьалха кхоачашдаьд цар хьалхарча квартале хьайбашкара продукташ яхаран уж паччахьалкхенга йоахаран шоай социалистически декхараш.

А. СУХОРУКОВ,
Шаьла района юртбоахама управлене керттера зоотехник.

ЯЛАТАШ ДИКАГIА ХЬУВКЪАДЕРГДА

ХIара гектара тIара продукци дукхагIа яккхара йоккхий резерваш я лаьтташ леладерий: лаьтта леладара культура лакхъяра, кийсa севообороташ юкъейоалаяреи караерзаяреи, минеральни органически удобренеех, хий дехкача лаьттаех кхетамца пайда эцара, фу леладелга тоадара, культураш дIаера структура эргаяхара, хозрасчет юкъейоалаяра, материальни стимулированех шерра пайда эцара чотах.

Района колхозаш нийслагIча пятилетка хьалхара шу дIадоладеш, керда, доккхагIдола социалистически декхараш тIайийцад. Районерча ялаташ кхедераша дIахоа а керттера уйла тIайохийтаргья ялат ма могга дукхагIа чукхаьхьара. Ялат тха колхозашта лардий лард я юртбоахама производства дерригa доакъош айдара.

Укх пхе шера колхозаша лаьрхIад массе метте севообороташ юкъейоалаеи цар ларда тIа хIара шера 80 эзар тоннал кIезигагIа доацаш ялат чудаи. Иззал ялат даха торонаш йолаш я района колхозаш. Гурахьи бIаьстии дIадувш дола ка бола ялаташ хIара шера хий дехкача лаьттай 5—5,1 эзар гектара тIа дув колхозаша. Соахк гурахь хий дехкача лаьттай 3125 гектара тIа ка бола ялат дIа а дийна хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 30 центнер яьккхар, хIаьта цхьайолча бригадаша кхы а дукхагIа яьккхар. «Победа» колхозерча КПСС XXIV-ча съезда делегата Е. Д. Бубликовас кулгалдеча № 2 бригада 42 гектарах хIаране тIара 45,5 центнер яьккхар, XX-ча партсъезда цIерагIча колхозо 1017 гектарах хIаране тIара 31,2 центнер, Ленина цIерагIча колхозерча № 1 йолча Дадаев Iаддал-Рашида бригада 500 гектарах хIаране тIара 29,0 центнер яьккхай, цу бригаде 120 гектарах хIара гектара тIара фуалъяьхача хьажкIий 45 центнер яьккхай. Дерригa а лаьрхIача 4956 гектарах хIаране тIара 30 центнер ялата даьккхад.

Укх шера чуэца лаьрхIа соахк гурахь дийнад 3284 гектар кIа, 726 гектар мукх, 1049 гектара тIа хьажкIаш.

Соахк гурахь хий дехкача 1115 гектар долча лаьтта дIадийнача ялаташта тIоадал чуйолийташ хий диллад. Ялат дика хьувкъаде лаьрхIад укх шера а.

ХIанз хьажкIаш, баьцаш дIаювргйолча кхашка, сомий бешамашка лаьттах тIоадал чуйолийташ хий деккаш я колхозаш. Цхьабакъда, хий дехкара болх хIанз укх сахьата мела лел: 1570 гектарах 257 гектара тIа мара хий дилладац 3 бетта.

Пятилетка хьалхарча шера хьувкъама чIоагIа лард еллай. ХIанз гурахь ялаташ дIадув лаьтташ 24300 гектарага дIакхоачадаьд, хIаьта цунах дукхагIча даькъе фосфорни яраш а йолаш, удобренеш тайса да. Гурахь кIа дIадийнача 13490 гектара тIа дIадувча фуца цхьана гранулированни суперфосфат тессай хIара гектара 0,4—0,5 центнер а йолаш.

Гурахь юв культураш керттерча даькъе соахк 10—15 ноябрь чакхдалалехьа дIайийра районерча боахамаша, уж — гурахь дувча ялаташта эггара пайданагIа йола ханаш я. Даим ялат дукхагIа дахара резерваш гуча а йоахаш, лакха хьувкъам гелаш дола керда сорташ дIадув колхозий специалисташа. Масала, «Победа» яхача, Шеча Эскара цIерагIча, XX-ча партсъезда цIерагIча, XIX-ча партсъезда цIерагIча, «Путь к коммунизму» яхача колхозашка 2300 гектара тIа дIадийна кIа «Аврорен» «Кавказн» яхача сортех дар. Районерча дукхагIа йолча колхозашка Iай а бIаьстан юхье а азотни удобренешца подкормка ю гурахь дийначa ялата.

Района боахамашка съезда сийна шерра социалистически яхь яьржай кхашка органически удобренеш дIаккхахьара. 15 марта кхаччалца 30 эзар тоннага кхоачаш кхо дIадихьад колхозаша. ХIанзалца санна хIара гектара тIа 15 — 20 тонн а ца дуллаш, 60—80 тонн кхо тесса лаьрхIад ялаташ кхедераша хIанзчул тIехьагIа. Силоса хьажкIаш дIаювргйолча кхашка лоацачa хана 11 эзар тонн совгIа кхо диллад. XIX партсъезда цIерагIча колхозерча Душин Алексея, Балдин Александра, Поленников Алексея тракторни бригадаша, Ялата лаьрхIа хьажкIаш дIаювргйолча кхашка 3600 тонн совгIа кхо диллад Серноводскерча Ленина цIерагIча колхоза Дадаев Iаддал-Рашида бригаде.

Кхашка кхо дIакхухьача болх дика баьб «Заветы Ильича» колхоза механизаторашеи шоферашеи. Цар массехк дийнахь 750 тонн кхо диллад МТФ-ена юххе уллача ялата лаьрхIа хьажкIаш дIайийнача участке.

Ала дезаш да подкормка елга вIаштIехьа ца доаккхаш кхашка удобренеш ца кхухьаши дола боахамаши бригадаши районе хилар. Цу тайпарча боахамех я «Победа» яха, Шеча Эскара цIерагIа, «Красный Октябрь», «Восход» яха, Орджоникидзе цIерагIа колхозаш.

ДоккхагIдола декхараш тIайийцад района кхыйола юртбоахама продукташ яхара а. Масала, 1971 шера чудахьаргда генараш — 8050 тонн, коартолаш — 5620 тонн, баьцадаараш — 2120 тонн. Хьувкъам ма могга лакхбара къовсам а лоаттабеш, колхозаша 1971 шера 30200 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 27 центнер ялат доаккхаргда, 5300 гектарах хIара гектара тIара 15,2 центнер генараш, 1260 гектарах хIаране тIара 168 центнер баьцадаараш, 512 гектарах хIаране тIара 110 центнер коартолаш йоахаргья.

Кхы а доккхагIа декхараш тIайийцад колхозаша лаьттанцара йоаккха продукци паччахьалкхенга дукхагIа йоахкара: ялат планагIа лаьрхIача 17 эзар тоннана меттел ткъаь цаIи ахи эзар тонн, цу даькъе хьажкIаш—ялх эзар, генараш—пхиъя ахи эзар тонн, баьцадараш—ткъа бархI эзар тонн совгIа, сом — ворхI эзар тонн.

Шоаш тIайийца декхараш тешаме кхоачашдара района боахамаша лаьрхIад: 1971 — 1972 шерашкара хьувкъам кхебергболча лаьтта 11,7 эзар тонн минеральни удобренеш товса, 119 эзар тонн органически удобренеш яхка, 1831 гектара тIа гурахьа дIадийнача ялаташта подкормка е, ерригача 24 эзар гектар долча лаьттанца 2—3 дийнахь тIоадал чуcоае.

ХIанз районе чакхдоахаш да колхозаш механизированни кадращца IалашъяраgIулакхаш. Ерригача колхозашка агротехнически курсаш яхкай дешаш 700 гаргга саг кхаш леладераш, баьцадаараш леладераш, сомий бешамаш лелаераш, механизатораш а болаш. Цунца цхьана белгалдаккха деза, колхозашка 200 тракторист, 30 комбайнер, кхы тайпа механизатораш тоъаш ца хилар.

ХIанз района колхозашка вIаши проверкаш ю шоайла яхь лелаеш йола колхозаш бIаьстан юхье кхашка деча балхашта мишта кийчъеннай хьожаш. Проверка еча юкъагIа гучадаьнна кхоачамбоацараш дIадоах.

Укх деношка хьажкIаш кхеерий семинар ергья ялатаи силосаи лаьрхIа хьажкIаш дукхагIа яхара деша. Семинаре дакъа лоацараша Iомаергья хьажкIаш квадратно - гнездовой хьисапе дIаера техника, кхыдола дешаш.

Юртарча берригача къахьегамхошта укх нийслагIча пхе шера де дезараш дIадовзийтарал лоархIамегIа долаш декхар дац хIанз.

Шеко яц, района юрта боахамера къахьегамхой нийслагIча пятилетка планехи шоаш тIайийцача декхарехи тешшаме лоархIабергхилараx.

П. ШУМИЛОВ,
Сунженски производственни юрта боахама управлене керттера агроном.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ОТЧЕТНИ ДОКЛАДАХ ЙОЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIV СЪЕЗДА

РЕЗОЛЮЦИ

КПСС Центральни Комитета балхах лаьцна КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яьча отчетни докладага ла а дийгІа, из йийца а йийца, Советски Союза Коммунистически парте XXIV съездо соцам бу:

КПСС Центральни Комитета политически никъ практически болхи берригга а ма барра а къоабалбе:

КПСС Центральни Комитета Отчетни доклада тІера предложенеши выводаши къоабалъе.

Съездо ерригача партийни организацешта тІадулл шоай практически гІулакхашта доклада положенеш ларде лувцилга.

XXIV съездо раьза хинна белгалдоаккх, КПСС Программа, XXIII съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара, лерригІеи тІагІерттан къовсам лоаттабар бахьан долаш коммунизм хьалъеча доккхий толамаш даьха хилар. Отчет луча юкъагІа карагІдаьнна лоархІаме хІама да дІахо халкъа боахам дегІаккхувлилгеи мехка оборона чІоагІъелгеи городеи юртеи къахьегамхой вахара хьал дикка лакхдарца цхьана тардаь хилар. Толаме дегІанхай социалистически общественни отношенеш, советски демократи. Кхы а дукхагІа чІоагІъеннай болхлой, колхозхой, интеллигенце морально-политически цхьоагІо. СССР халкъий вежарашха дола доттагІал.

Отчет лу юкъ белгалъяьннай советски общества вахаре Коммунистически парте кулгалдара лоархІам дІахо лакхбаларца. Советски халкъо чІоагІгІеи массава раьза волаши хьаллоац парте чухьарен арахьарен политика.

Кхы а чІоагІагІен тешамегІен хиннай дунен халкъашта юкъера СССР позици. Лакхбеннаб дунен социалистически система лоархІам. Советски Союзон вежарашха долча социалистически мехкашен доккха дакъа лаьцад халкъий машари ккерамзлен бахьан долаш лоаттабеча къовсаме, тІа-тІа чІоагІагІа воздействи яьй дунен халкъашта юкъерча аренера низий соотношени машара, демократена, социализмана пайдана йолча оагІорахьа дІахо хувцара. ТІа-тІа чІоагІлуш хьаенай вай ханарча керттерча революционни низий — дунен социализма система, дунен халкъашта юкъерча болхлойи къамап-кортамукъален болама низ бола барт-цхьоагІо.

I.

1. Съездо лаккха мах бу ленински арахьара политика лерригІа дІакхахьара тІадерзадаьча КПСС ЦК гІулакхий.

Даим ЦК теркама юкъмоттиге лаьттад хоадамболлаш бола антиимпериалистически низ хиларах тарра, машарен социальни прогрессеи чІоагІале хиларах тарра кхы а дукхагІа чІоагІъенна дунен социалистически система дІахо кхотаяреи дегІаккхувлареи дешаш. Дикка йоккхагІа хиннай вежарашха йолча социалистически паччахьалкхений экономически потенциал, чІоагІъеннай социализма политически лардаш, лакхденнад халкъий вахара хьал, дІахо дегІаенай культуреи Іилмеи. Йаьхий коллективни опыт Іоаяьй социализм хьалъеш, саготагІа йола общественни проблемаш къестаеш, социализмана карагІдаьнначараш лорадеш. Цхьайола халонаши чоалхане хьалаши тІаэтта моттигаш нийсъеннаяле а, керттера тенденци йолаш дисад социалистически мехкий доттагІали кхотадалари чІоагІделга.

Толаме дегІа а ихад, чІоагІ а леннад Советски Союзо дерригача доакъошка вежарашха йолча паччахьалкхенашца цхьана леладу гІулакхаш. ДукхагІа систематически тайп-тайпарча оагІорахьарен хиннад вежарашха долча мехкий коммунистически партешцара КПСС бувзамаш. Шенхаштта толамаш даьхад арахьарча политически гІулакхашта координаци яра даькъе. Социалистически паччахьалкхенаша цхьана телача предложенешеи политически акцешеи дикача оагІорахьара влиянии ю дунен халкъашта юкъера дерригга хьал тоадара. Империалистически паччахьалкхений дуккха планаш юкъагІъяьккай социалистически паччахьалкхений оагІонгахьара хьинаре духьаленаш уттаяр бахьан долаш.

ГІулакхаш цхьана чакхдахар бахьан долаш чІоагІъеннай Варшавски Договора мехкий тІема организаци. Союзни паччахьалкхений герзашцара низаш кийчон лаккхача боараме латт, вежарашха долча халкъий маьршача къахьегама йола тешаме гаранти а хинна латт.

ДІахо дегІадаьккад вІаши гІойле йолаш дола цхьана леладу социализма мехкашцара Советски Союза гІулакхаш. Паччахьалкхенашта юкъе специализаци производствана кооперированийн яра, халкъа боахама планаш айхха ювзаялийтара, экономически интеграци яра тІаберзабаь ВІаши Экономически новкъостал дара Совета паччахьалкхенаша лелабу никъ дунен социализм дегІаккхувлара эша объективни хІамаш хьахьоккхилга да.

Дукха хІема даьд шин оагІорахьара социалистически мехкашцара Советски Союза гІулакхаш дІахо чІоагІдара. Цу гІулакхаша лерхІараши цар принципаши чІоагІъяьд Советски Союзаи вежарашха йолча социалистически паччахьалкхенаштеи юкъе даьча доттагІале, цхьана гІулакхаш леладара, вІаши новкъостал дара хьакъехьарча договорашка.

Съездо ма барра къоабал а бу, бакъ а бу советско-китайски гІулакхашка КПСС ЦК-аси Советски правительствои чакхбоаха принципиальни ленински никъи доаха хьалда гІалаши. Китайски кулгалхой шоай къаьстта, ленинизмаца тарлургІоаца, социалистически мехкашта духьала къовсам лоаттабара, дунен халкъашта юкъера коммунистически берригга антиимпериалистически болам вІашагІбаккхара тІаерзаяь идейно - политически платформа кхайкаеча хьалашка КПСС ЦК-ас эггара нийсагІа йола позици лаьцай — марксизма-ленинизма принципаш леррагІа лораяра, дунен коммунистически болама цхьоагІо ма могга чІоагІъяра, социалистически Даьхен хьашташ лорадара позицеш. Съездо цхьанна а оагІорахьара тІаэцац китайски пропаганда шийггара хьадага а лаьца чай партен паччахьалкхени политиках ювпаш йола меткІаьлей харцонаш. Цу цхьан ханна СССР-ан, КНР-енеи юкъера гІулакхаш лертІадаха, советскии китайскии халкъашта юкъера дика лоалахоли доттагІали юхаоттаде гІерташ я вай парти. Советски Союзаи Китайски Халкъа Республиканеи юкъера гІулакхаш тоадар шинна а мехка овлангарча йІаьххача ханарча хьашташа, дунен социализма хьашташа, империализмана духьлара къовсам чІоагІбара хьашташа ма яххара хургдар.

Съездо ма дарра къоабалду социализмана карагІдьиннараш чурча контрреволюцехи империалистически реакцехи лорадеча чехословацки халкъа вежарашха долча мехкашта цхьана интернациональни новкъостал дара КПСС Центральни Комитето чакхдаьха гІулакхаш. Чехословацки событеш опыто юха а дагадохийтар империализмои цун агентураи социалистически содружества мехкашка леладеча тийшача балхашта фе хиланза дарг ца хилар, социализм «тоаяра» куп а уттадеш марксизма - ленинизма революционни маІан доаде гІерташи буржуазни идеологи хьачунлийтара никъ цІенбеш йолча аьттехьарча оппортунизмана духьала лаьрххІа къовсам лоаттабара лоархІам. Шоашта карагІдьнна революционни хІамаш цІаккха а юхадаргІоацаш Іалашдеи лорадеи лаьрхІа да социалистически мехкий халкъаш.

Социалистически система дегІаахара опыто тІа-тІа шаьрагІа хьакьокх социалистически общества марксистско-ленински парте кулгалдара лоархІам даим чІоагІбанза, партийни кулгалдара формаши методаши хадданза эргайоахаш тоаянза, социализм дегІаккхувлара саготагІа йола проблемаш къестаярца творчески марксистско - ленински никъ лелабанза барг ца хилар. Кердача низаца бакъду социализм толаме хьалъяра социализм хьалъяра юкъара закономерносташ юкъеуазанза а хІаьта ишта хІара мехка хьдда башхалонаш теркалъянза а ирг ца хиларах йола ленински положени нийса хилар. Съездо белгалдоаккх, социальни строй цаІ хиларо, социалистически мехкий халкъий овлангара хьашташи лерхІоаши цхьатара хиларо дунен социалистически система дегІаккхувлареи чІоагІъяреи гІулакх, нагахьа санна марксистско-ленински партеша нийса политика лелайой, лоарзагІа ца йолаш дІахьалхашкахьа кхувла йиш хулийташ хилар.

Съездо КПСС ЦК-ана тІадулл дунен социализма система цхьоагІои кхотаялари эггара хьалхарча аргІанна шоаех тийша долаш йолча социалистически паччахьалкхений коммунистически болхлойи партешца цхьана леладу гІулакхаш дІахо а чІоагІделгеи дегІаккхувлилгеи; дунен халкъашта юкъерча политика, экономически гІулакхий а цу даькъе — экономически интеграци дегІаккхувлара а; Іилмани культурни бувзамаш чІоагІдара даькъе социалистически паччахьалкхенашца цхьана леладу гІулакхаш ма могга шерделга.

2. ДІаяхача юкъагІа юха а юкъагІдаьхар тІа-тІа йоккхагІа хулаш йола дунен революционни низий наступлени юхасоцае, социализм чІоагІъяра новкъарле е гІерташ империализмо леладаь гІулакхаш.

Дунен халкъашта юкъерча арене агрессивни политика чакхъяхара а шоай мехкашка классови доал чІоагІдара а пайда эц империалисташа капитализма паччахьалкхен-монополистически формаш айяларах, паччахьалкхенашта юкъерча боахама интеграцех, Іилманеи техниканеи карагІдаьннарех.

Реакционни чулоацами агрессивни уйлаши чІоагІагІа хьагучаювл халкъий лоІаман массане юкъарча машаран эггара боккхагІа бола кхерам, общественни прогресса наькъа тІара керттера духьале а хинна латтача американски империализма политике. Къаьстта а США-х доаллаш гІулакх да арахьарча политике агрессивни никъ лелабелга, дунен тІема кхерам шийца болаш йола милитаризм михьарйоахилга. ТІемаи агрессеи низаша кІирдаь шоай гІулакхаш леладу кхыча капиталистически мехкашка а.

Дунен тоъал доккхача даькъа тІа социализм тешшаме чІоагІъеннача а хийшца дегІаухача а, общества революционни хувцам бара тІехьа латта низаш империалистически паччахьалкхенашта чухьа тІа-тІа дукхагІа хулаш латтача, къамаш мукъадахара тІехьара къовсам дуккхача мехкашка эксплуататеи Іазапеи ерригача стройна духьаларча къовсамга бувлаш латтача хІанзарча этапе кхы а шьрагІа гучадувл империализм исторически перспектива йоацаш хилар.

Кердача хьалашца таръяла гІерташ капитализмо леладечо общественни система санна из чІоагІъяларга вигац. Капитализма юкъара кризис дІахо кІоарглуш я. Паччахьалкхен-монополистически дегІаахаро капитализма ерригга вІашдухьаленаш иръяларга, антиимпериалистически къовсам айбаларга вуг. Цу къовсаме хьалха латта керттера низ а хинна хьаэттай тІа-тІа дукхагІа бахача нахах бола берригга къахьегамхой тІаувзаш йола центр хулаш йоагІа болхлой класс. Болхлой классо, къахьегача адамаша еш йола йоккхий выступленеш лардера деиз общественни эргалонаш ярга, къахьегамхой кхыча доакъошца барта а йолаш болхлой класса Іаьдал оттадарга кхоачаве тарлуш дола керда классови тІемаш долалургхиларах дола хоамаш да. ДІахо ирлуш я тайп-тайпарча капиталистически паччахьалкхенашта юкъера вІашдухьаленаш.

ЛоархІаме да ерригача капиталистически система юкъара кризис хІана иръяларах хьахулаш йолча торонех машареи социальни прогрессеи позицеш чІоагІъяра биззагІа пайда эцар.

КПСС-о дІахо а леррагІа чакхйоахаргья капитала мехкашкарча болхлой боламцарча цхьоагІони интернациональни солидарностен политика.

Империализмана тІа-тІа дукхагІа тІагІерт къаман кортамукъален къовсама юкъера хьалкхийна низаш. Керттердар сенах латт аьлча, из латт. къамаш мукъадахара лоаттабу къовсам дуккхача мехкашка практически феодальни санна, ишта капиталистически а эксплуататорски отношенешта духьаларча къовсамга бувла баьнна хиларах. ХІанзарча къаман кортамукъален болама хьалха латта отряд дегІаахара капиталистически боацача наькъа тІа даьнна, вешта аьлча тІехьа тІайоагІача хана социалистически общество хьалъяра тІаберзабаь никъ лаьца дола мехкаш да.

ТІа-тІа дукхагІа чІоагІлуш латт латиноамерикански мехкий халкъий антиимпериалистически къовсам. Цу континента дуккхача халкъий вахаре лоархІаме революционно-демократически хувцамаш хулаш латт.

КПСС цІаккха хувцалургІоацаш тешаме я къаманн социальни кортамукъале бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъашцарча солидарноста ленински принципа. ХьалхагІа а санна, вай оагІонгахьара шоаш бизза хьаллоацаргхиларга логдаха йиш йолаш ба юхейнсача колониальни режимашта духьалара къовсамхой. Съездо къаьстта чІоагІа лоархІам бу социалистически лостам болаш долча мехкашца цхьана леладу гІулакхаш шердара.

3. Съездо белгалдоаккх, КПСС ЦК-ас отчет луча юкъагІа коммунистически мугІараш марксистско - ленински ларда тІа кхотадара тІаберзабаь никъ леррагІа чакхбаькха хилар, коммунистически болама интернациональни принципаш лораяра даькъе чІоагІа лаьтта хилар. Кхыча марксистско - ленински партешца цхьана боккха болх чакхбаьккхаб коммунистий дунен халкъашта юкъера цхьоагІо чІоагІъярен дерригача антиимпериалистически низий консолидацеи новкъа гІолла дІахьалхашкахьа лоархІаме гІа баккхар а хинна дІаэтта йола, марксистско-ленински теоре дуккха положенеш дегІайоалаяра юкъе доккха дакъа лаьца йола 1969 шерара дунен халкъашта юкъера Совещани кийчъяраи чакхъяккхараи. Совещане хьаоттаяь антиимпериалистически къовсама программа чакхъяккхарах коммунистическии болхлойи партеша цхьана чакхдоахача гІулакхий цхьоагІо чІоагІъяра, хІанз дуне дегІаухача коммунистически болама лоархІам лакхбара лоархІаме лард лоархІ КПСС-о. Ца гулйича па йоалаш хиларга хьежжа дІахо а дунен халкъашта юкъера Совещанеш гулъяра тІехьа латт КПСС.

Съездо КПСС ЦК-ана тІадулл дІахо а лоарзагІа ца йоалаш коммунистически болам кхотабара, берригача антиимпериалистически къовсамера цун лоархІам лакхбара къовсам лоаттабелга, коммунистически болами цун идейни марксистско - ленински цхьоагІои тІа-тІа чІоагІагІа кхоталуяга вІаштІехьдаккха гІертилга.

Съездо лерхІ, антикоммунизмацеи антисоветизмацеи, хІаьта ишта аьттехьарчеи «аьдехьарчеи» ревизионизмана, национализмана духьала а лоаттабу къовсам хьалхагІа а санна лоархІаме, актуальни декхар долаш бусаш хилар.

Съездо КПСС ЦК-ана тІадулл империализмана духьаларча юкъарча къовсама духьа дегІаухача мехкий революционно-демократически партешцара бувзамаш шерделгеи чІоагІделгеи, массови организацешцеи боламашцеи, социалисташца а социал - демократашца а гІулакх цхьана чакхдахари цхьана къахьегари тоадара новкъостал делга. Цунца цхьана вай парте лира къовсам лоаттабергба болхлой болам монополистически капитала хьаштий мукъагІа бахийта, машар, демократи, социализм бахьан долаш къахьегамхоша лоаттабеча къовсама гІулакх юкъагІдаккха гІертача моллагІча течешта духьала.

4. Отчет луча юкъагІа КПСС ЦК-аси Советски правительстваи шоай де йиш йолаш мел дола хІама даьд СССР-е коммунизм хьалъяра аьттув болаш дола арахьара хьалаш Іалашдара, социализм, халкъий паргІато, массане юкъара машар лорабара, агрессивни империалистически низий гІулакхаш хьагучадахараи юкъагІдахараи. Агресси чІоагІа юхаеттилга дунен халкъашта юкъера саготагІа йола проблемаш къоастаяра тІаберзабаьча конструктивни наькъаца, тайп - тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара ленински принцип леррагІа лораярца даим цхьана тардаьд советски политике.

Съездо КПСС ЦК-ана тІадулл империалистически тІемаи агрессеи политикана хоадамболлаш юхадухьалдаьха гІулакхаш леладара, машарен паргІатони гІулакха зуламе йола уйлаш хьагучаяхараи юкъагІъяхараи тІаберзабаь никъ дІахо а чакхбоахилга.

Съездо ма ярра къобалъю Вьетнама, Лаоса, Камбоджа халкъий сагІув американски агрессораштеи цар гІончаштеи духьала лоаттабеча нийсхои къовсаме массе оагІорахьара хьаллацара тІаерзаяь Центральни Комитетои Советски правительстваи чакхйоаха политика, хьаллоац Индокитаера проблемаш къоастаярга бода алхха нийса никъ хьахьоккхаш йола цу мехкий халкъий законни викалий предложенеш.

Съездо, ГаргарчІа Малхбоалера КПСС ЦК-ан Советски правительстваи политика къоабал а еш, тІадулл американски империализмо могаеш йола Израила агресси качъена ІарбИй халкъаш ма могга хьаллацара, прогрессивни ІарбИй паччахьалкхенашца айхха цхьана леладу вІулакхаш дегІаккхувлара тІаберзабаь никъ дІахо а чакхбоахилга. ДІалийцача территорешкара израильски бІу арабоаккхилга, ший лоІамагІа яхара йола хІара паччахьалкхен бокъо кхоачашъелга а хІаьта ишта Палестинерча ІарбИй халкъа законни бокъонаш кхоачашъелга а лерхІаш цу районера гІулакхаш политически наькъаца къоастаде гІертаргья Советски Союз.

Массане юкъара машар чІоагІбареи кхоккам кІаьдбареи юкъмоттигерча проблемаех цаІ — шоллагІа дунен тІом бахьан долаш нийсъенна территориальнии политическии реальносташ бакъъяь тІаэцара ларда тІа европейски кхерамзле Іалашъяр. Цу даькъе цІенхаштта лоархІаме да СССР-ан Францеиеи юкъера гІулакхаш дІахо дегІаккхувлари кІоаргдари. Вай континенте кхерамзле Іалашъяргахьа баьккха лоархІаме гІа ба 1970 шера советско - малхбузенгермански договор дар а хІаьта ишта Польски Халкъа Республиканеи ФРГ-енеи юкъе договор дар а, хІаьта царна ратификаци яр новкъостал дергда Европера хьал тоадара.

Европейски хьал дІахо тоадара новкъостал де дезаш я Европерча кхерамзлени цхьана гІулакхаш леладареи дешашта йола совещани.

Съездо КПСС ЦК-ана тІадула капиталистически мехкашца машаре дахара принцип дІахо а практике леррагІа чакхйоахилга, царцара вІаши гІойле йолаш дола бувзамаш шерделга. Советски Союз кийча я Америка ВІашагІкхийттача Штаташцара гІулакхаш дегІаккхувла а, советскии американскии халкъий хьашташа санна, ишта массане юкъарча машара хьашташа а ма яххара уж хургхилар теркал а деш. Цунца цхьана Советски Союз массаза а хоадамболлаш США агрессивни гІулакхашта духьала хургъя, низа политикана духьала хургъя.

Съездо ма дарра къоабалду Отчетни доклада тІа вІаштІехьдаьха империализма агрессивни политикана духьаларча, халкъий машара, кхерамзленна, социальни прогресса тІехьарча къовсама керттера лостамаш.

II.

1. Отчет луча юкъагІа парте тІагІертта чакхъяьхай мехка халкъа боахам дегІабоалабара йола КПСС XXIII-ча съезда Директиваш. Центральни Комитето боккха болх чакхбаьккхаб экономикана ду кулгал эргадаьккха тоадара. Съездо чІоагІа раьза хинна белгалдоаккх, болхлой классо, колхозни ахархоша, интеллигенце, берригача къахьегамхоша шоай са ца кходеш къахьегар бахьан долаш коммунизма материально-технически база хьаяра, халкъа вахара хьал лакхдара, мехка низ чІоагІбара даькъе керда боккха гІа баьккха хилар.

1966 — 1970 шерашка халкъа боахам дегІабоалабара оттаяь хинна пхе шера план керттерча хьокхамашта толаме кхоачашъяьй. Дуккха дукхагІа лакхъеннай экономика масштабаш, тоаденнад дикала хьокхамаш. Дикка сихагІа лакхъеннай къаман доходи общественни къахьегама овсарлеи, цкъан ахаззеи йоккхагІа хиннай промышленни производства объем, вІаши гаргайнгай производства средстваши халкъо леладу товараши дукхагІа хьадара темпаш, сихагІа дегІанхад халкъа боахаме Іилма - технически прогресс хулийташ дола доакъош.

Партеи халкъои даьча гІулакхех хьахинна лоархІаме хІамаш да юрта боахам дегІабоалабеча даьха цІенхаштта толамаш. Дикка алсамдаьннад доаккхаш дола ялат, дулх, шура лаьттанцарЁи хьайбашкареи йоала кхы тайпа продукташ. ЧІоагІъеннай колхозийи совхозийи экономика доккхий гІулакхаш чакхдаьхад юртбоахама производство материально-технически кийчъяраи цунна экономически стимулировани яраи.

БархІагІча пятилетке капитальни гІирсаш хьалдара йоккха программа кхоачашъяьй. Дикка лакхъеннай мехка экономически потенциал, кердаьннай халкъа боахама керттера производственни фондаш. ДІахо дегІадаьхкад транспортеи бувзамеи дерригга тайпаш.

Тоаденнад производительни низаш моттигашка дІанийсделга, толаме дегІанхай ерригача союзни республикай экономика.

Мехка ерригга экономика дІахо айяра аьттув бола хьалаш вІаштІехьдаьхад.

Социальни декхараш кхоачащдара гІулакха лоархІаме ха хиннай дІаяха пятилетка. ТІехкхоачашъяьй бахача наьха реальни доходаш алсамъяхара, болхлойи гІулакхерча наьхеи алапеш лакхдара, колхозхой къахьегамах тела мах лакхбара оттаяь заданеш. Алсамъяьннай общественни потреблене фондаш. Доккхий толамаш даьхад халкъа образовани, культура, унахцІено лораелга дегІадоаладара даькъе. Дукха а дукхагІа лакхъеннай паччахьалкхени кооперативни торговле товарооборот. Чакхдаьккхад болхлойи гІулакхера нахи салоІаш шн ди а долаш пхе дийнахь болх беча кІирага боахилга, йІаьхъяьй лоацагІа йолча отпускай ха. Тоадаьд советски наьха чуІеча моттигий хьалаши царна ду коммунально-бытовой гІулакхаши.

Съездо белгалдоаккх, СССР халкъа боахам дегІабоалабара даькъе доккхийча толамашта нийсса кхоачамбоацараш долаш а моттигаш хинна хилар. Низза кхоачашъяьнац керда производственни мощносташ болх бе йолаялийтара планаш, хІанз а сов йІаьха я промышленни объекташ хьалъяреи караерзаяреи ханаш. Промышленнии юртбоахамеи продукце цхьадола тайпаш хьадара оттабаьча боарамга кхаьчадац, ерригача а предприятешка пайда нийсбаьбац технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, продукце дикал тоаяра, производствага дІадодар кІезигдара йолча торонех.

Партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я уж белгалдаьха кхоачамбоацараш дІадахара данза дарг мел доацар де, къахьегамхой низаш общественни производство дІахо сихха лакхъяра, нийслагІча пхе шера планах йола КПСС XXIV-ча съезда Директиваши халкъа боахама шера планаши толаме кхоачашъяра тІадерзаде.

2. Съездо ма дарра къоабалду Отчетни доклада тІа оттадаь дІахорча хана мохк экономически дегІаккхувлара декхараш, парте Центральни Комитета, ерригача партийни организацешта, берригача коммунисташта тІадулл уж кхоачашдара тІагІертта къовсам лоаттабелга.

Советски общество коммунизмага бодача новкъа гІолла дІахо дІахьалхашкахьа кхувлар духьа лоаттабеча къовсаме, цун материально - технически база хьалъеча, мехка экономически оборонни низ чІоагІбеча лоархІаме этап а хинна дІаотта еза нийслагІа пятилетка. Пятилетка керттера декхар сенах латт аьлча, из латт, социалистически производство дегІаахара лакхача темпай, цун эффективность лакхъяра, Іилма-технически прогресса, къахьегама овсарле сихагІа лакхъяра ларда тІа халкъа вахара материальнии культурнии боарам дикка айбелга Іалашдарах.

Съездо ма ярра къоабалъю нийслагІча пятилеткапа оттаяь массе тайпарча бахача наьха хьал-торо лакхъяра, городашкеи юрташкеи бахача наьха вахара боарам гаргабигара, советски наха къахьегеи салаІеи, цар кхетами творчески хьинари массе оагІорахьара дегІаккхувлара, кхувш йоагІача тІехьенна кхетам бала аьттув болашагІа дола хьалаш вІаштІехьдахара тІаерзаяь социальни мероприятеи шерра программа.

Цу гІулакха нийслагІча пятилетке данза даргдоацаш лоархІ съездо:

— бахача наьха реальни доходаш керттерча даькъе къахьегамах тела мах — болхлойи гІулакхерча наьхеи алапеш, общественни боахамгара йоагІа колхозхой доходаш — дІахо лакхъяра чотах алсамйоахилга. Юкъера мах телаш болча болхлой алапе кІезигагІа дола боарамаш, ставкаш, окладаш лакхделга, алапена тІадетташ дола ахчаш мехка малхбоалехьарчеи къилбаседехьарчеи районашка лакхделга;

— общественни потреблене фондаш дІахо лакхъелга Іалаш а даь, цу фондашкара средстваш дукха бераш долчеи кІезига Іадашбаьчеи дезалий, производстве болх беча кхалнаьха материальни хьал тоадарга, унахцІено лораяра гІулакх тоадарга, образовани дегІаккхувларга, кхувш йоагІача тІехьенна кхетам баларга, пенсеш а хІаьта ишта студентий стипендеш а лакхдаргда дІаухийтилга;

— бахача наха эша промышленнии продовольственнии товараш дикка дукхагІа хьаделга, цар дикал тоаелга, ассортимент шеръелга, гІулакхаш дара сфера доакъош дегІаккхувлилга;

— чуІеча цІеной - коммунальнии культурно - бытовойи гІирсаш дукхагІа хьалделга, къаьстта а малхбоалехьарча районашка, къахьегара, салаІара, физически унахцІена хилийтара къахьегамхоштта хиланза даргдоаца хьалаш хулийтилга. Городийи болхлой поселкайи санитарни хьал тоаделга, Іалам чІоагІагІа лораделга, Іалама рузкъаех пайда дикагІа эцилга.

Съездо белгалдоаккх, советски халкъа вахара хьал лакхдара чакхдаха оттадаь гІулакхаш кхоачашдара хиланза даргдоаца хьал материальни производство, цун эффективность, общественни къахьегама овсарле дІахо тІа-тІа дукхагІа лакхъелга хилар.

Халкъа вахара хьал лакхдара тІаберзабаьча Коммунистически парте наькъо аьттув боахаргба нийслагІча пятилетка керттерча декхара меттел, йІаьххача ханна лаьрхІа мехка боахам дегІаккхувлара юкъарча лостама а. Лакхъеннача экономически потенциало, халкъа боахам дегІаккхувлара эшараша халкъа вахара хьал лакхдарца дувзаденна дуккха тайп-тайпара декхараш кхоачашдаргахьа экономикага кІоаргагІа лостам байта йиш хулийт, банза баргбоацаш а хулийт. Съездо лерхІ, центрерча санна, ишта моттигашкарча а вай боахама, советски, профсоюзни, партийни кадраша советски наьха вахара хьалашца дувзаденна долча дерригача гІулакхашка доагІар эггара чІоагІагІча тайпара хьадеха а бехктокхам тІалоаттабе а безаш хилар.

3. НийслагІча пхе шера халкъа боахама лакха темпаши уж цхьатаррарча боарамагІа дегІаухилгеи Іалашданза, къаман доход — общественни производство айяреи халкъа вахара хьал лакхдареи хьаст—дикка алсамъяханза, производительни низаш моттигашка дикагІа дІанийсданза, ерригача союзни республикай экономика дегІаккхувланза, мехка малхбоалехьарча районашкара Іалама ресурсаи доккхий рузкъаш сихагІа карадерзаданза даргдоацаш лоархІ съездо.

Промышленноста керттера декхар да социалистически экономика индустриальни база шеръелгеи эргайоахаш тоаелгеи, советски халкъа вахара эшараш диззагІа кхоачашделга. Цунца дувзаденна промышленни производства структурана юкъе данза даргдоаца хувцамаш долда, халкъо леладу товараш хьадеш йола производствои технически прогресс сихъяра аьттув боаккхаш дола доакъоши дегІаккхувлара лакхагІа йола темпаш Іалашйойла.

ДІахо а лакхача темпаегІа дегІаккхувла йоагІа еза-йоккха индустри — шеррача воспроизводства, халкъа боахам кхы тІа а технически кийчбара, Советски паччахьалкхен оборонни низа лард. Еза-йоккхача промышленносто халкъа боахам, яйгеи кхачанни промышленность, гІулакхаш дара сфера дегІаккхувлара производства средстваш дикка дукхагІа арахеца а хІаьта ишта культурно - бытовойи боахамеи гІулакхашта лаьрхІа товараш тІа-тІа дукхагІа арахецилга Іалашде а деза.

Съездо къаьстта лоархІам бу капитальни гІирсаш хьалдара, капитальни вложенеи эффективность лакхъяра. Капитальни гІирсаш хьалде планаш уттаеча хана капитальни вложенеш цхьаццанахьа дукхагІа тІаерзаелга, цхьан ханна хьалъеш йола объекташ кІезигъелга, гІирсаш хьалдара программаш йолаш йолча ресурсашцеи торонашцеи ювзилга вІаштІехьдаха гІертанза даргдац. ГІирсаш хьалдеш йоаха ханаш хоадамболлаш лоацъянза, керттера низаши средстваши хьалъе йолаяь объекташ йистехара тІадерзаданза, предприятешта реконструкци яраи производствана модернизаци яраи теркам дукхагІа тІабахийтанза баргбац. ДІахо а дегІаккхувлийла гІишлошъяра индустриальни база.

Халкъа боахама экономически эффективность дІахо лакхъяра новкъостал де деза арахьа леладеча экономическии Іилма - техническии бувзамий система эргайоахаш тоаяро. Уж дегІаккхувлара боккха лоархІам бу съездо.

Съездо партийни, советски, боахама органий теркам тІаберзабу экономика масштабаш Іалаьмате йоккхий хинначеи халкъа боахамера бувзамаш чоалхане хинначеи хьалашка производства процесса гІулакх деча доакъой, къаьстта а транспортеи бувзамеи лоархІам лакхлуш хилара. Цу доакъой болх тоабанза, мехка тІа-тІа дукхагІа эшараш диззагІа кхоачашделга вІаштІехьдаханза, хІаьта ишта материально-технически Іалашо тоаянза яргьяц.

4. Кердача пятилетка лоархІамегІарча декхарех цаІ лоархІалда юртбоахама продукце производство дикка алсамйоахилга, баха нах тІа-тІа дукхагІа эшача кхачаи продукташцеи промышленность белалцеи кхоачам боллаш Іалашъелга. Съездо къоабалъю юрта боахам дегІаккхувлара, цунна массе оагІорахьара интенсификаци яра, материальнии техническии база чІоагІъяра КПСС ЦК-ас кийчъяь шерра комплексни программа.

Керттера уйла тІаяхийта еза ялат дукхагІа даккхараи хьайбай боахам дІахо айбараи. Юртбоахама производствана механизаци сихагІа яра, химизации мелиоративни балхаши шердара, хІаьта ишта лаьттаех, техниках, ерригача материальнии къахьегамеи ресурсаех пайда дикагІа эцара ларда тІа колхозашкеи совхозашкеи массе метте хьувкъам лакхбелга Іалашданза, хьайбай боахама доакъарий база чІоагІъянза, цун продуктивность лакхъянза яргьяц.

Юртбоахама производствана специализаци кІоаргагІа е а из цхьан метте дукхагІа гулъе а, колхозаштеи совхозаштеи производственно - технически гІулакх дара система тоае, колхозий юкъареи паччахьалкхен - колхозни производственни объединенеш дегІаккхувла йоагІа. Юрташка гІирсаш хьалдара дерригга гІулакх хоадамболлаш тоадолда.

Юрта боахам айбелга дерригача халкъа юкъара гІулакх лоархІ съездо, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш, колхозийи совхозийи къахьегамхой, промышленноста болхлой тІахьех юрта боахам сихха дегІабоалабара парте оттаяь программа тІагІертта кхоачашъяра.

5. Съездо къаьстта лоархІам бу продовольственнии промышленнии товараш дукхагІа хьадара, коммунальнии бытовойи гІулакхаш шердара, цу тайппара шоай горо тІа-тІа дукхагІа лакхлуш хиларах бахача наха дІадехараш кхоачашделга Іалашдар духьа, цу гІулакхашка капитальни вложенеш дукхагІа дІаяхийтанза яргйоацаш лоархІ.

Из декхар кхоачаде деза халкъа эшача товарий паччахьалкхен розничнии мохьий стабильни боарамеи цхьанца дола товараш арахецилга лакхдаларга а, хиланза яргйоаца ресурсаш хьаІарга а хьежжа цар маьхаш лохдарцеи.

Торговлин общественни кхачеи городашка а юртарча моттигашка а вІаштІехьбоаккхилга эргадаьккха тоаде, эшархой хьашташ хадданза кхоачашде, товарни ресурсех пайда эцача дукхагІа оперативность хилийта, хІанзарча методех пайда эца, бахача наха гІулакх дара культура лакхъе йоагІа. Уж декхараш кхоачашдеш моттигашка йолаш йолча резервех пайда эца беза.

6. Белгалдаьха экономическии социальнии декхараш толамца кхоачашдара съездо данза даргдоацаш лерхІ общественни производства эффективность мамогга лакхъяр, халкъа боахама дерригача доакъошка къахьегама овсарле дегІайоалаяра темпаш сихъяр.

Декхар латт экономика структура тоаярах, керттерча фондий хІара единица, продукци арахецилга лакхдарах, дІайохийтача средстваша хьалущдар лакхдарах, материалоемкости къахьегама затраташи лохъярах, продукце дикал мамогга лакхъярах. Хьдда къовсам лоаттабе беза боахама во доал деш хиларца, рузкъа ца доагІаш доадарца, сов дІаяхийтарца, тоаде деза къахьегам вІаштІехьбоаккхилга, кадрай квалификаци лакхъярей уж чІоагІъярей гІулакх, балха хана хІара мунутах бизза пайда эца беза.

Общественни производства эффективность лакхъяра керттера хьал да Іилма-технически прогресс сихъяр. Де дезар да фундаментальни Іилма-тохкамаш шердар, Іилманеи техниканеи карагІдаьннарех кхы а биззагІа пайда эцилга, хІанзарча балха овсарле лакха йолча техника ларда тІа халкъа боахама дерригга доакъош кхы а чІоагІагІа хадданзеи планагІеи кийчдар, керда техникеи прогрессивни технологии хьаяра а карадерзаяра а ханаш мамогга лоацъяр. Даьхени доазол дехьареи дикагІйола опыт хьинаре юкъейоалаяр.

Уж декхараш кхоачашдара боккха бехктокхам тІабож СССР Госплана, СССР Министрий Совета Іилманеи техниканеи йолча Паччахьалкхен комитета, министерствашта, СССР Іилмай Академена, ерригача Іилма-тохкамеи проектно-конструкторскии учрежденешта.

Съездо лерхІ Іилма-технически прогресс сихъяра дешаш хадданза союзни республикай компартей ЦК-ай, парте крайкомий, обкомий, горкомий, райкомий, партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацей предприятей, колхозий, совхозий керттера теркам тІабодаш хила дезаш.

7. Съездо данза даргдоацаш лерхІ халкъа боахама доал делга эргадаьккха тоадара, планировани тоаяра тІаерзаяь лини дІахо кхахьар. Планаш Іилма ларда тІа оттаяь а балансировани яь а хила еза, доакъойи территориальни планировани мамогга вІаши таръялийта, комплексни планировани халкъа боахама йоккхий проблемаши къоастаелга Іалашде, паччахьалкхен планаши заданеши кхоачашъяра бола бехктокхам лакхбе беза.

Производство дегІайоалаяра, Іилма-технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарлеи продукце дикали лакхъяра бизза пайда эца беза материальнии моральнии стимулех, резерваш кхы а чІоагІа оарцагІъяхара экономически рычагех дикагІа пайда эца беза, дегІадоаладе деза предприятешта юкъера экономически пайдана дола бувзамаш. Материальни производства дерригача доакъой предприятеш, Іилма-тохка-

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ОТЧЕТНИ ДОКЛАДАХ ЙОЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIV СЪЕЗДА

РЕЗОЛЮЦИ

(Йистедоалар. Долалур 3-ча оагIо тIа).

ней конструкторски организацеш, бахача наха гIулакх дара сфераш планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа яха еза, тIагIертта болх бе беза из система дIахо а дегIайоалаяраи кIоргъяраи. Доккхий декхараш латт цуьна дувзадоина экономически Iилмана хьалхашка.

ТIехьа тIайоагIача хана общественни производства керттера хозрасчетии звеноеш а хинна дIаотта езаш йола производственни, Iилма-производственни объединенеши комбинаташи хьаяра наькъаца дIахо а кхоачашде деза производствана концентраци елга. Структура эргаьккха тоие, административно-доал дара аппарата сов йола подразделенеш кIезигье, организационни электронно-вычислительни техника, автоматизировании система, доал дареи планированеи Iилма методаш шерагIа юкъейоалае еза.

Iилма-технически прогресса темпаш лакха йолча коммунизм хьалъяра хIанаарча этапе съездо лоархIаме лоархI ерригача кадрашта, дукхача къахьегамхошта экономически образовани ялар.

Парте оттадаьча экономически декхарий масштабашеи характерои даиза даргдоацаш хулийт беригача боахама балха боарам цIенхашттта лакхбар. Керттерчарех цхьа декхар да производствана доал деча тIа-тIа шерагIа къахьегамхой юкъеозар.

6. Керда пхе шера план геттара боккха дуней халкъашта юкъера лоархIам болаш я. Из кхоачашъярах социалистически паччахьалкхений экономически низ лакхбара, капитализмаца доаттаеча экономически яхье социализма дуней система позицеш чIоагIъяра юкъарча гIулакха юкъе лоаца доккха дакъа курда.

III.

1. Съездо белгалдоакхх коммунизм хьалъяра процессе, Iилма-технически революци шерра яржаш латтача, экономикеи къахьегама характереи кIоаргга толамаш доахача хьалашка лоархIаме социальни хувцамаш хулаш хилар. Лакхду болхлойи ахархойи профессиональнo кийчбелгеи цар говзали, образованности культуреи; долхаш-долхаш вIашин гаргадолх городереи юртареи къахьегама а быта а хьалаш; дукхагIа хул интеллигенцегIа бола нах, къаьстта Iилма-технически интеллигенцегIа бараш. Болхлой класса социалистически хьаштийи коммунистий идеалийи ларда тIа чIоагIлуш латт советски общества цхьоагIо.

Парте социальни политика эггара лоархIамера декхар гу съезда болхлой класса хьалхле лелаяра лоархIам хадданза кхоачашбарца, болхлой классаи ахархойи цхьоагIо чIоагIъярца, болхлой, колхозхой, интеллигенци, берриrа советски нах цхьан къахьегара ларда тIа кхотабарца.

2. Съездо белгалдоакхх дIаяха ха массе оагIорахьарча прогрессаца а вай мехка деррига къамаши халкъаши дIахо вIаши гарга дахарца а белгальяьнна хилар. СССР халкъашта карагIдаьнна геттара дикадараш цар вIашагIкхийтта хьийгача къин, КПСС къамий политика хадданза кхоачашъеш хилара хьахиина результат я. Социализм хьалъяра процессе хьахиннай адамий керда исторически общность—советски халкъ.

Советски пачхьалкхеи хьашташ тедкал я деш, хIаьта цуьнна юкъейоагIача республикех хIараяр дегIаахара хьалаш а лоархIаш, дерригача социалистически къамий гIулакхаш дIахо а тоаделгеи озаш-озаш вIаши гаргаозделгеи Iалаш а деш, тIехьа тIайоагIача хана а хадданза дIакхахьа еза Советски Социалистически Республикай Союз чIоагIъяра ленински курс.

Съездо боккха лоархIам бу берриrа къахьегамхой советски патриотизма, социалистически Даьхенах советски халкъа карагIдаьннача сийлахь-доккхий гIуляккеха доккхал дара уйланца, интернационализма уйланца, национализма, шовинизм, къам ше шийца хьерчара гIулакхаш лоьргдоацаш хилара уйланца, деррига къамаши халкъаши лархIара уйланца кхетам балара.

3. Съездо белгалдоакхх коммунизм хьалъяра лоаттгабу къовсам социалистически демократи массе а оагIорахьара дегIаярах, советски пачхьалкхе чIоагIъярах, общество политически вIаштIехьяккхара ерриrа система эргаьккха тоаярах дIакъоастабе йиш йоацаш хилар.

Парте чакхдаьха гIулакхаш бахьан долаш къахьегамхой депутатий Советий болх кхы а хьинарегIеи массе оагIув чулоацаш хинн б боахами культуреи хьаяра керттерча участкашка гIулакхаш мишшад хьожаш цар лоаттабу гIахьожам лакхбенна6. Съездо лерхI Советаш шоай функцеш кхы а йиззагIа кхоачашъе, экономикеи культуреи дегIаахара, халкъа вахара-хьал лакхдара, пайдане влияни е бахача дахи социально-бытовой гIулакхаш дара, общественни порядок лораяра дешаш тIагIертта кхоачашде декхарийла йолаш. Кхы а дертIагIа кхоачашье еза викалий органашта хьалхашка исполнительни органаша отчет яла декхарийла хилара принцип, лакхъе еза депутатий авторитета, хьинари, харжархошта хьалхашкара цар бехктокхам. Из дара съездо могIаду законодательни наькъаца дерригача лагIай Советий депутатий статус, цар полномочеш боквонаши, хIаьта ишттa депутатий хьакъехьара гIулакхерча наьха декхараш къоастале дезаш.

Пачхьалкхеи апарата, доал дара ерригача органий болх дика вIаштIехьбаьккха тоабаь хилари цун культуреи лакхьяр лоархIаме декхар да хIара учреждене терке е еза къахьегамхой хьаштийн парна эшарийн, сега дикадар хилар лоцци из лоархIеци хила деза. ДIахо а социалистически законность чIоагIье, милице, прокуратура, судий болх тоабе беза. Берригача гражданашеи гуIлаккерча накси законаш вIенхашттa леладери долаш гIулакх де деза партийни организацешa, профсоюзаша, комсомола, лакхде деза къахьегамхошта правови кхетам дуга. Халкъа тIахьожама болх тоабе, дикхача чаьха оагIонгахьара хадданза а пайдане а тIахьожам доаттабарах йола ленински идеяш хадданза кхоачашъяра йоакхо е еза.

Эггара дукхагIа нах юкъе бола къахьегамхой организаци хиларах тарра профсоюзий боккха лоархIам хилар белгала а доаккхаш, съездо диза даргдоацаш лерхI цар болх тIехьа тIайоагIача хана а тоабар. Парте тIехьа тIайоагIача хана а йоаккхе ергья профсоюзаша роль — доал дара школа, боахам лелабара школе, коммунизма школа роль толамца кхоачашъеш хилара. Профсоюзаш декхарийла я мехка экономика дIахо а дегIайоалаяра болх лакхбе, производстванеи общественни гIулакхаштеи доал дара къахьегамхой кхы а хьинарегIа юкъеоза, социалистически яхь дикагIа вIаштIехьъяккха, къахьегамца коммунистически гIулакх хургдолаш кхетам бала. Профсоюзий керттерчарех цхьа декхар да болхлойи берригача къахьегамхойи законагIа доагIача хьаштий йоакхо яр, къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара йоакхо яр, къахьегама законодательство, къахьегам лорабареи кхерамзлеи техникаи правилаш а нормаш а лелаяра тIехьа лоаттабу тIахьожам лакхбар, къахьегамхоша культурни уйахцIенеи салсIилга дикагIа вIаштIехьдаккхара йоакхо яр.

Хьатаккхувча тIехьенна кхетам балараи керда общество хьалъяраи тIехь парте резерв а эггара гаргагIара гIонча хиларах тарр хIанзарча хьалашка тIа-тIа лакхлу комсомола лоархIам. Комсомола керттера декхар да коммунистически идейност, советски патриотизма, интернационализма, лакха организованность а дисциплинированность а хилара уйланца кагирхошта кхетам балар, социалистически строяна карагIдаьннараши из толашагIа хилари кагирхошта дукхагIа дIадовзийтар, хIара кънача сагах керда общество хьинаре хьалъеш вар хургволаш гIулакх дар. Комсомол декхарийла я общественни вахара, пачхьалкхе, боахам, культура хьаяра кагий нахи мехкарийи шерра юкъеозара шоашта ейнача торонех дикагIа пайда эца. ТIехьа тIайоагIача хана а чIоагIье йоагIа комсомольски организацешкара партийни ядро.

4. Съездо раьза хинна белгалдаьккхар тIема гIулакх тоадара, советски тIема Нrзий низи денали чIоагIдара парте, цун Центральни Комитето хадданза керттера теркам тIабохийташ хилар. Вай Даьхен оборонни низ мамогга лакхбар, чIоагIгIа фийла хилара, социализмана карагIдаьнна сийлахьдоккхий хIамаш лорадара массаза а кийча хилара уйланца советски наха кхетам балар тIехьа тIайоагIача хана а партен халкъеи эггара лоархIамерчарех дола декхар хила деза.

5. Съездо белгалдоакхх отчетни хана советски наха коммунистически уйла йолаш хургйолаш кхетам луш партийни организацеша боккха болх бь хилар.

Съездо белгалдоакхх къахьегамхой марксистско-ленински мировоззрени, лакха идейно-политически гIулакхаш, коммунистически моральни нормаш хьахилар партийни организацей идеологически балха керттера декхар хинна хилари тIехьа тIайоагIача хана хургхилари.

Парте идеологически балха тIехь керттера дар да марксизма - ленинизма идеяшта пропаганда яр, буржуазнии ревизионистскии идеологена духьал машар боацаш тIагIертта къовсам лоаттабар.

Идейно-политически балха эггара лоархIамегIа дола дакъа да къахьегамцеи общественни рузкъанцеи коммунистически гIулакх хургдолаш кхетам балар, къахьегамхой творчески хьинар дегIадоаладар, сакхетамера дисциплина а организованность а чIоагIъяр.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша хадданза теркам тIабохийта гIулакх хила деза экономика хьаяра, наха юкъера социалистически гIулакхаш чIоагIдара пайданера метод хиларах тарра къахьегамхой социалистически яхь дегIайоалаяр. Материальни безам тIабахийтара формаш эргаьхa тоа а еш, мамогга лакхбе беза моральни стимулий лоархIам сийдеш лелабе беза къахьегаме хьалха латтараш, цар опыт дIайоаржае еза.

Общественно политически вахаре, къахьегамхошта коммунистически кхетам луча боккха лоархIам болаш я къахьегама производственни коллектив. Коллективо хIара къахьегамхочун йоакхо яр, цун хьашташ теркал дар, вIаши новкъостал дара доагIар хьадехаш хилари чIоагIье а дегIайоалае а езача вахара вай обрьза белгалдеш я. Общественни уйла кхы а хьаддагIа тIерзбе еза къахьегам дисциплина телхаерашта, хIама яккха гIертарашта, туьнеядствана, хIамаш лечкъерашта, кхаъш эцарашта, менна, бахарашта духьал лоаттабеца къовсама. ДIахо бахьа беза дIаяхача замах юкъедисараш сакхетамцеи гIулакхашцеи долча нахацара къовсам. Цу гIулакхо дIадех парте, вай общества дерригача сакхеташ долча низий теркам шийча тIабахийтар.

6. Съездо теркаме декхар лерхI экономика, Iилма, культура, Iилма-технически революци дегIаахаро дIадехарашка хьежжа дIахо а образоване ерриrа система эргаьккха тоаярах.

Кердача пхе шера Iалашде деза кагирхой массане юкъарча юкъерча образованегa бовлар, юкъарча образоване школа материальни база дIахо а чIоагIъергйола гIулакхаш тIаэцар, школе дешабегIараца дикагIа дешаргдолаш гIулакх дар, общественно — пайданерча къахьегама хьинарегIа а цхьа дестам болаш а уж кийчбар.

ДIахо а дегIайоалае еза профессионально-технически образовани, мамогга шерье еза юкъера образовани луш йолча профтехучилищий сеть.

Лакхъреи юкъера специальни образоване - даькъе дIадех Iилмаи техникаи кердача а перспективни а лостамашка шерра кадраш кийчъяр, къона специалисташ хIанзарча знанешца, организаторски общественно-политически балха навыкашца, хьакхавча знанеш практикана юкъейоалае харца кийчбар.

Кагирхой образованеи церна кхетам баларен гIулакх хила деза керда тIехьенаш коммунистически тешам а мораль а йолаш, бовзам боацаш социалистически Даьхенна мутIахьа хиларца.

7. Съездо белгалдоакхх коммунизм хьалъяра керттерчарех цхьа фактор советски Iилма дегIадоаладар хилар. Шерарча фронтагIа Iилма тохкамаш доаржа а деш, Iилмахой низ тIабахийта беза эггара лоархIамегIа йола проблемаш къоастаяра. Iилма коммунизм хьалъяра практикацара бувзам чIоагIбара, цуьна карагIдаьннараш халкъа боахаме сихагIа юкъедоаладара. Институтий кафедрай, лабораторей балха эффективность мамогга лакхъе еза, хIара творчески коллективе диза дола творчески хьал, беркатерча дискуссей, Iилмахоша вIаши новкъостал дара атмосфера оттае еза.

Естественни, технически, общественни Iилмай даькъе болх беш болча Iилмахоша вIаши новкъостал дар чIоагIде доагIа.

8. Съездо белгалдоакхх социалистически общества духовни ганз хьаеча литератураи искусстваи бола лоархIам лакхлуш хилар. Советски халкъ хьаштдолаш да вай вахар нийса хьахьокхиш йола, художественни низаца коммунизма идеяш чIоагIъеш йола произведенеш хьаярца.

Литератураи искусстваи дешай хьакъехьара парте политика хьайоагIа партийностеи халкъаленеи ленински принципаш тIара. Социалистически реализма ларда тIа хьаеш йолча дукхача тайпарча а йIехийча а формаштеи стилаштеи тIехьа я парти. Цо боккха мах бу художника таланта, цун творчества идейни коммунистически лостама, вай дIахьалхашка хьоча новкъа духьале ечунца машар хургбоацаш хилара. Литературно-художественни критика хьинаре дIакхахьа еза парте лини, хьадехар тактаца, художественни ганзаш хьаеш барешца боча гIулакх леладарца вIашагIа а тохаш, йоккха принципиальность йолаш выступленеш еш.

Съездо лерхI писателий, кинематографистий, художникий, композиторий, театра болхлой, архитекторий союзаша литературеи искусствои дегIаахара творчески проблемашта, союзий членгий идейно-теоретически боарами профессиональни говзали лакхъяра, литератураи искусстваи деятелий общественна хьалхашка боккха бехктокхам хилийтара, производственни коллективашцара творчески болхлой бувзам чIоагIбара хIара денна теркам тIабахийта безаш.

9. Съездо белгалдоакхх парте пропагандистски агитмассовойи балха лоархIам лакхлуш хилар. Декхар латт — долаш дола кхоачамбоацараш дIа а доахаш, коммунистически идеалаш, вай кхоллачун хаьдда дола декхараш кхы а хьинар долашагIа а цхьан хIамана тIадерзадаь а хилийтарах. Укх гаргIарча хана парте идеологически балха тIехь керттерчарех цхьа моттиг лаца еза КПСС XXIV-ча съезда решенеши материалашк къахьегамхошка дIайовзийтаро.

Съездо боккха лоархIам бу дIахо а кепайоазон, радио, телевидене, болх тоабара. Партийни организацеш декхарийла я массовой информацеи пропагандаи средстваех кхетамца пайда эца, цар болх пайдане а оперативни а хилара, журналистскии пропагандистскии кадраш политически йизза а говзал йолаш а хилара йоакхо е.

IV.

1. Баьча наькъа итогаш еши кхоанен декхараш къасгадеши, съездо раьза хинна белгалдоакхх Центральни Комитета хьалхленца парте ленински курс дIакхухьаш хилар, болхлой класса, къахьегамхой, дерригача советски халкъа политически кулгалдаре лоархIам сийлеша кхоачашбеш хилар.

Практикас чIоагIдир партийни вахара керттерча дешай хьакъехьара XXIII-ча съезда установкаш нийса а вахаре мегаш а хилар. Уж хадданза кхоачаш а еш, парте шийн мугIараш кхы а чIоагIдир, коммунизм хьалъяра ерригача участкашка влияни лакхъяр, иьхацара бувзамаш чIоагIдир. Парте хиннача отчеташеи хоржамашеи кердача низаца хьахьекхар КПСС цаI йолаш, шийн Центральни Комитета гонахьа кхотаенна, политически организаторски балха кердача опытаца йIаьхий хинна шийн XXIV съездага ена хилар.

Съездо белгалдоакхх хьатIадоагIача аргIанарча пхе шера балха политически лини хаьдде йола программен толамца кхоачашъяро партен халкъеи деррига низаш оарцагIдоахилга дIадехаш хилар. ТIехьа тIайоагIача хана а лакхбе беза парте кулгалдара лоархIам, коммунистий, берригача советски наьха уйлайи гIулакхийи цхьоагIо хилийта гIорта деза.

2. Отчетни ха белгалйоал дIахо а парте мугIараш лакхдаларца, цун состав дикагIа тоаяларца. Парте социальни составе керттера моттиг болхлой класса хиларах йола XXIII-ча съезда укхазаи хадданза чакхйоах партийни организацеш. Парте хьаййарех аханел совгIа бараш болхлой ба. Из установка лелае еза дIахо а. Из дизза доагIаш да вай парте оамалиа, советски обществе болхлой классо лоацача моттигаца а лоархIамца а.

Шийн мугIарий состава дикал лакхъяр, коммунисташта кхетам балар парте лоархIамегIа дола декхар долаш хила деза. ТIехьа тIайоагIача хана а парте мугIараш хьалдиза деза болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце боагIаш болча викалашца уж цIенхашттa харжара ларда тIа.

3. Съездо белгалдоакхх парте чура демократи дIахо а дегIайоалаяра, партийни вахара ленински нормаш лелаяра, коммунистий хьинар лакхдара лини Центральни Комитето дIакхихьа хилар. Парте кухь хадданза кхоачашду кулгалду органаш хоржаши отчет еши хилар. Парте дешаш дувца а дуви, шерра къасте а ду демократически ларда тIа. Партийни комитеташ кхы а чIоагIагIа теркам тIабахийта яьннай коммунистий выступленештеи предложенештеи, уж чакхъяхара беш бола тIахьожам лакхбаьб. Шоай организацешкеи бIарча хьайийнача партеи гIулакхаш бахван бола коммунистий бехктокхам лакхбенна6.

Съездо белгалдоакхх демократически централизма ленински принцип хадданза лелаелга тIехьа гIайоагIача хана а, цун чIоагIалени хIама дулуш хиларeи керттера хьал хиларах тарра, парте вахара хувца йиш йоаца закон хилар. ХIара партийни организаце Iалашде доагIа партийни решенеш ювцача, оттаеча, чакхйоахача берригача коммунисташа хьинаре дакъа лоацаш хилар, кхоачамбоацараш дIадахареи гIулакх тоадареи принципиальни критикеи самокритикеи техка нийса йола метод дегIайовлаяр. ДIахо а тоае еза парте чура информаци, кулгалдара лоархIаме метод, кхетам балара а тIахьожам лоаттабара а средство хиларах тарра, бизза пайда эца беза цох.

КПСС низ латт лакха идейность, хьинар долаш, цун членаш шоаш кхо ца беш хиларах, парте тIаэцац пассивность, хIама бе-башха ца хеташ хилар, аполитичность. ХIара коммунист сакхетам бола политически къовсамхо хила веза, массаза а массанахьа а сийдеш лелае еза ленински парте йоккха цIи. Коммунистий хьинар лакхдеш, КПСС Программаи Уставои дIадехараш кхоачашдара бола цар бехктокхам лакхбе беза, парте члена йоккха цIи нийрча йоахарашкара, партийнии пачхьалкхени дисциплина телхаерашкара цIенхашттa хьадеха деза. Цу тIех цIенхашттa лоархIам болаш хила декхарийла я КПСС ЦК-ара партийни тIахьожама комитет, моттигерча партийни органий парткомиссеш.

Шоашта йилла ха партбилеташ яьккха доалара лоархIам а беш, съездо Центральни Комитета тIадиллад партийни документаш хувцилга, дIахо а парти чIоагIъяреи коммунистий хьинар а дисциплина а лекхъяреи декхарашта из лоархIаме организационно-политически гIулакх кара а дохийташ.

4. Съездо диза даргдоацаш лерхI коммунизм хьалъяра дерригача доакъошта партийни кулгалделга эргадаьккха тоадар, наха юкъе беш болча организаторскии политическии балха боарам лакхбар.

Нийса долаш лоархIалда КПСС-еи союзни республикий Компартейи аргIанара съездаш пятилеткашка халкъа боахама планировани яра хьакъехьа эттача практикага хьежжа пхе шера цкъа гулбелга, краевой, областной, окружной, городской районни конференцеш, парткомаш йолча юххьанцарча партийни организацей отчетно-хоржамий собранеши конференцеши пхе шера съездашта юкъерча хана шоаза ю.

Парте политика кхоачашъяра партийни организацей лоархIам дIахо а лакхбара хьаштаашта съездо де дезаш лерхI производственни ярашца цхьана, администраце балха тIахьожам лоаттабергболаш Iилма-тохкама институтий, дешара заведеней, культурно-просветительни дарбани учреждeней юххьанцарча партийни организацешта бокъо ялар, Центральни моттигерчеи советски, боахама, учрежденейи ведомствайи партийни организацеш, цар специфика ишттa хиларах, декхарийла я партеи правительстваи Директиваш кхоачашъяра хьакъехьа аппарато беш болча балха лоаттабу тIахьожам лакхбе.

5. Съездо белгалдоакхх общества деррига оагIонашта, наха юкъе беча организаторскии политическии балха кулгалдара боарам лакхбар кадраш харжар, дIа-юха нийсъяр, царна кхетам балар тоадарца хада йиш йоацаш дийза хилар. Парте эггара хьалхара лоархIам бу партийни, пачхьалкхени, боахама, культурно-кхетама, общественни балха ерригача участкашта керте политически дика кхеташ, гIулакх довзаш, хIама дуларгдолаш бола организатораш хилара. Партенеи мехкаи хьалхашка латтача доккхийчеи чоалханечеи декхарашка тIагIертта дIадех кулгалдеча кадрашта доал дара хIанзара методаш бокъонца йовзаш хилар, цар кердачун уйла хилар, дегIаахара перспектива гуш хилар, хьахулаш йола проблемаш гIоастаяра эггара эффективнегIа дола наькъаш лаха ховш хилар, кхычар знанеехи опытахи пайда эцар. Парте кадровой политика тIехьа тIайоагIача хана а тIаерзаяь хургья къаьнара кадраш лархIара, цар опытахи знанеехи мамогга дукхагIа пайда эцара гIулакх дешие а къона, перспективни болхлой гIулакха тIа лакхбара.

Съездо лерхI укх тIеххьарча шерашка чIоагIденна болхлоех тешаш уж лоархIаши хилар царгара принципиальни хьадехачунца тардеш тIехьа тIайоагIача хана а кадрашцара деррига болх хила безаш. Лакхде деза шоашта де тIадиллача гIулакха кадраш бехктокхаме хилар, дисциплина телхаерий, критика тIара выводаш ца ерий, нийса ца леларий хьакъехьа диnза даргдоаца гIулакхаш де деза. ХIара болхлочо дагалоаттаде деза социалистически дисциплина цаIи массавар лелае декхарийла веши хилар.

Укх тIеххьарча шерашка кулгалду кадраш кийчъеши юхакийчъеши йола система хьаеш баьча балха дика мах а беш, из система эргаьккха тоаянза яргйоацаш лерхI съездо. Вахара тIехьа ца йиса хадданза Iомалуш, шоай идейно-теоретически боарам лакхбеш, Iилманен хьалха латтача практикани карагIдаьннар карадерзадеш хила еза вай ерриrа кадраш.

6. Съездо белгалдоакхх отчетни ха парте идейно-теоретически болх хьинарегIа хинна хиларца, коммунисташта луш бола марксистско - ленински кхетам тоабенна хиларца белгалъяьнна хилар.

Социализми коммунизми хьалъяра, дунен революционни болама опыт кIоаргга вIашагIтехай ЦК Пленумий резолюцеш тIа, Сийлахь — йоккхача Октябрьски революце 50 шу дизарах, В. И. Ленин вaь 100 шу дизарах, Маркси Энгельси ваь 150 шу дизарах долча партийни документаш тIа.

Парте творчески уйла йIаьхий хилар коммунизма материально - технически база хьаяра наькъаш, производства эффективность лакхъяр, халкъа боахама доал дара формаш, аграрни политика санна йолча лоархIамерча проблемай хьакъехьарча выводашеи положенешеи. Вежарашка йолча партешца цхьана оттадир социализма дунен система дегIаахара принципиальни дешаш, хIанзара капитализма дегIаахара керда явленеш Iомайир.

Боккха теркам тIабахийтар партех бола хьехам, социализми коммунизми хьалхееча цун кулгалду лоархIам дегIабоалабара. КПСС шерра боаржабир антикоммунизма идеологеца, тайп-тайпарча буржуазни ревизионистскии концепцешца тIагIертта лоаттабу къовсам.

Парте хьинаре теоретически болх баро новкъостал дир вай общества идейни цхьоагIо дIахо а чIоагIъяра, дунен халкъашта юкъерча арене марксизма - ленинизма авторитет лакхъяра.

Съездо лерхI марксистско-ленински хьехам творчески дегIаахари из дIабовзийтари, цунна ревизи е гIертара духьалара къовсам тIехьа тIайоагIача хана а парте идеологически балха керттера моттиг лоацаш хила беза. Парте теоретически низ тIабахийта хила беза хIанзарча общественни дегIаахара актуальни проблемаши эггара хьалха коммунизм хьалъяра дешаши дIахо а оттадара.

Съездо партийни организацеш декхарийла ю коммунистий марксистско - ленински образовани лакхъяра, марксизм - ленинизм кIоаргга Iомадара, вай заман керттерча проблемай хьакъехьа парте оттаьча воззреней ларда тIа кадрашта кхетам балара дукхагIа теркам тIабахийта. ДIахо а эргаьккха тоае еза йолаш йола партийни дешара система, хьаьдда дIаяха партийни дешара юкъера нормализма элементаш, коммунистий сакхетами хьинари лакхдара цо еш йола воздействи тIагIертта лакхъе а гIерташ.

Партийни организацеш декхарийла я пропагандистий кадрай хадданза йоакхо е, цар эффективни болх бара эша эггара дикагIа дола хьалаш хьахилийта.

* * *

Парте дIахо бергболча балха декхараш, вай мохк дегIаахара перспективаш къоастаеш, КПСС XXIV-ча съездо оттаю советски общества экономикеи культуреи лакхъяра, къахьегамхой вахара хьал тоадара, социалистически демократи дегIаахара, цхьоагIо чIоагIъяра дика вIаштIехьъяьккхаи къаьгган йола программа, империализманеи агрессенеи духьаларча, машара, демократена, социализмана тIехьарча хадданза лоаттабеча къовсама программа. Съезд тешаш я партен халкъеи низаца уж декхараш толамца кхоачашдергхиларах. Вай планаш реальни я. Уж кхоачашъяр тийша да вай хIара саго хьегача къих, вай тIагIертта а кхетамца а хIама деш, организованность а дисциплина а йолаш хиларах.

Коммунистий дукхача миллионех латтача эскара цIерагIа съездо болхлой, колхозхой, халкъа интеллигенци, деррига халкъ гIехьах вай сийлахь — йоккха Даьхе тоаяр духьа дог айденна творчески къахьегара.

Марксизма - ленинизма байракха кIал, Коммунистически парте кулгалца — дIахьалкхашка, коммунизма кердача толамашка!

КПСС Устава юкъе цхьадола хувцамаш дарах бола СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIV СЪЕЗДА

СОЦАМ

Советски Союза Коммунистически парте XXIV съездо соцам бу:

1. Оттадолда:

а) Советски Союза Коммунистически парте аргIанара съездаш Центральни Комитето пхе шера цкъачул кIезигагIа йоацаш гулъеш хилар;

б) союзни республикай Компартей аргIанара съездаш Компартей ЦК-аша пхе шера цкъачул кIезигагIа йоацаш гулъеш хилар.

в) аргIанара краевой, областной, окружной, городской районни партийни конференцеш парте йоагI йоагIача комитеташ КПСС съездашта юкъерча пхе шера цхьа шозза, дешгаьлча ши-кхо шу массаза доал гулъеш хилар;

г) партхомаш а йолаш йолча юххьанцарча партийни организацешка отчетно-хоржамий собранеш (конференцеш) шин-кхаь шера цкъа, районни городской партконференцеш гулъяра хаташка хьежжа, гулъеш хилар. Вокх юкъейисача юххьанцарча а хIаьта ишттa цеховой а парторганизацешка отчетно-хоржамий собранеш шера шера еш хилар.

2. Парте политика чакхъяхара даькъе юххьанцарча парторганизацей бехктокхами хьинари дIахо айдар, къахьегамхой коллективашта юкъе беш бола цар организаторский, кхетамеи болх чIоагIбар духьа:

а) администраце гIулакхашта тIахьожам лоаттабара бокъонах йола Устава положени администраце функцеш шоай коллективий доазонел арайоалаш йоацача ерригача проектни организацей, конструкторски бюрой, Iилма-тохкама институтий, дешара заведеней, культурно-просветительни, дарбаи, кхыча учреждeней организацейи юххьанцарча парторганизацешта а кхачийта.

Министерствай, пачхьалкхеи комитетий, кхыча центральни моттигашкарчеи советски, боахама учреждeней ведомствайи партийни организацей хьакъехьа оттадолда, партеи правительстваи Директиваш кхоачашъяра, советски законаша яхар дара гIулакха аппарата балха цар тIахьожам лоаттабеш хилар;

б) оттадолда, нагахь санна вIашагIйоханза ца йоалаш моттигаш нийсъелча юххьанцара парторганизацеш обкома, крайкома союзни республика Компарте ЦК-а пурамагIа, производственни объединенена чуйоагIачеи, массаза а яхар мо цхьан района е цхьан города массехк района территоре тIа ядачеи массехк предприяте доазонашка вIашагIйоккха йиш хилар;

в) обкомашта, крайкомашта, союзни республикай Компартей ЦК-ашта мукъа дулба къаьст-къаьстача хьалашка 500-нел тIех коммунист чуволча партийни организацешка йоккхийча цехашка парткомаш е производственни участкай парторганизацешта юххьанцарча партийни организаце йолла бокъонаш а лун.

3. Укх соцамга хьежжа цхьадола хувцамаш юкъе хьоладе парте хIанзарча Устава текстана.

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 13 апрель 1971 шу.

«БӀАЬ ШЕРАШИ ШЕРАШИ»

«БӀаь шераши шераши» яхаш да дукха ха йоаццаш, вай парте съезд хилале хьалхха, «БӀаьшераши шераши» яха цӀи йолаш Къилбаседа Кавказа кинохроника студе город Орджоникидзе, В. Горохозен, И. Татаевен сценарегӀа арахийцад доккха доаца, бакъда къаьгган дика чулоацам болеи Нохч-ГӀалгӀайчен историех лаьца фильм. Режиссер Нохч - ГӀалгӀай АССР заслуженни деятель В. Еремеева. Картина даьккхад оператора В. Дзобаева.

Республика духовни материальни культура, экономика, Ӏалам зрителашта довзийтаргдолча доккха доацача лентай сере киноочеркех да из фильм.

Кинохроника студе балха опыто тешал ду цар дӀадоладаь гӀулакх толамца чакхдаргхиларах. Иштта йола вывод е йоагӀа Шерипов Асланбека хетаь поэтически киноэтюд, гӀалгӀай городех йола киноочерк, «Къилбаседа Кавказ» яхаш дола киножурнал, «Грознефта» 75 шу даларца дувзаденна йола «Мехкдаьта летопись» яха студе даьха картинаш дагадехача.

Зале лампаш йов. Хьахоз лоамарой ладувгӀа лирически йиш. Согалу экран. Кавказа дийца вергвоацача хозача Ӏаламца — гу халкъа дуккхача бӀаьшерашка хиннача халача вахара теш хинна ягӀа вӀов — дӀадоладу нохчийн гӀалгӀайн мехках дола дувцар.

Цхьабакъда фильма юкъе керттера дар Ӏалам дац, нах ба. Экрана тӀа хьагу къаьна лоамаро. Цун къахьега даьннача, цӀока хобаденнеча кулгаш сий де доагӀеш да. Ше дунен тӀа заьлча дена бух боацча прогрессага кхаччалца саго хьабенача наькъаца бувзабенна болча къахьегама символ я уж кулгаш.

Доладенна чакхдаллалца зрителаша уйла дӀахецац картинас, шийн поэтически, мадарра долча бакъдолчунца.

ДӀаяхача замах бӀарг тоха, тӀаккха вай таханарча заманга хьажа аьнна автораша оттадаьча декхаро чӀоагӀа уйла йойт. Бакъда из фильм лоамаш долча мехках йола статья а е Нохч-ГӀалгӀайченах дола истори а дац. Фильма тӀа аьнна махиллара, «Республика историе фрагменташ» мара яц из. Бакъда цар бизза хьахьокх картина цӀера чулоацам. Из бувца безац укхаза. Фильм ше бӀаргаго деза. Цунга хьежача гургда ширача замангара дечз таханарча денга кхаччалца хьадоагӀа нохчийн гӀалгӀайн вахар. Цунах дувцаргда легендаша, бокъонца долча документай отрывкаша, археологаша.

20 минута дӀаьхлу фильм. Бакъда халкъа вахара летопись, хроника бӀаргаяйча санна хеталолийт цо. Иштта чулоацам кӀоарга болаши шерра хӀама чулоацаши хержа гульъяй эпизодаш. Геттара дика вӀашагӀтеха а кӀоаргга уйла яйташ а я «Целлулойда тӀара йоазош» яха 50 шу соагӀа хьалха ГӀалгӀайчен Нохчийчен яьха кинолетописа кадраш.

Цар новкъостал дир цаӀ йола образ хӀахилийтара: халкъа исторически никъ хьахьокха зрителa уйла аттача йоал таханара нахи цар гӀулакхаши дувца доладелча.

Хетаргахьа цхьаккха лекци, цхьаккха газетин статья хургьяц лоам чура, дахчан нохаргара, биркъеча берашкара доладенна вай ханарча вуза сийрдача аудиторешка, цу чу дешабагӀача вайнаьха дог гӀозача мехкарашка кхаччалца вай вахаро баь никъ хьахьокхаш йолча кадрашца нийслуш. Уж событеши ханаши вӀаши нийсйича де а доагӀаш доккхал ду.

Дукхха ха хьалха хинна хӀамаши нахи экране хьагойташ долча документальни кинос уйла тӀаоз, кер тохаболийт. Мах баь варгвац кхетам балара хьакъехьа цун болча лоерхӀама.

Нохч-ГӀалгӀайчен истори бӀаьшерашка хьа мишта хилар, револющеи Советий Ӏаьдал бахьан лоаттабаьча къовсамеи шераш, социалистически хувцамаш хинна шераш хьахьокхаш, из истори кердача новкъа, ираз долча вахарга далар гойташ долча цу доккха доацача лентах «Доше эппаз» да ала мегаргда.

Оьшош де лаьрхӀа гӀулакхаш толамца чакхдалда шун, аьнна ловца бакхха дог доагӀа из фильм оттадаьрашта.

И. БАЗОРКИН.

ХЬАЛЪЕШ ЛАТТ ЧХЬАГӀАР ДОАККХА ЗАВОД

1969 шера йоланьй Надтеречни район Знаменске чхьагӀар доаккха завод хьалъе.

Из хьалъю Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъеча Управлене № 105 йолча ПМК-а пхелагӀча участка болхлоша. Къаьстта лакха къахьегама толамаш даьхар цар дӀадахача юбилейни шера. ГӀишлошъирамонтажни балхий план 103 процент кхоачашйир. Къахьегама овсарле лакхъяра задани а 135 процент кхоачашйир.

Доккхий а бехктокхаме да укх шера цу гӀишлошъерашта хьалхашка латта декхараш. Пхе эзар тонн комсаш чакхйоахаргйолча завода хьалхара аргӀа укх шера комсаш кхачалехьа эксплуатаце дӀаяла езаш я. Из гӀулакх кхоачашдара, хӀанзчул тӀехьагӀа дезараш дукха балхаш да. Пудухьа завод хьалъеш боххачарна новкъостала Гроаиера гӀишлошъерийн звеной, бӀаргча бригадаш хьожаяьй. Лакха социалистически декхараш тӀаийцад гӀишлошъераша укх шера. Иштта, гӀишлон-монтажни балхаш 120 процент кхоачалде, къахьегама овсарле 130 процент лакхъе лаьрхӀад цар. Шоай дош кхоачашдара ер шу дӀадоладелча дена социалистически яхье а баьнна къахьегаш ба уж. Къаьстта овсаре къахьег плиточникаша Магомадова Бациис, Дузукаева Макхас, Укаева Мареяа, каменщикаша Висханов Ӏийсас, Магомадов Шабана, Эльмурзаева Розас, штукатураша Мислаева Макхас, Асхабова Йиситас, Юсупова Кхокхас, иштта кхычар. Шоай бахка нормаш хӀара дена юкъера лаьрхӀача 130—160 процент кхоачалъю цар.

ИйслагӀча питилетка хьалхарча шера комсий хьувкъамах чхьагӀар доаккхаргда хьалъеш латтача заводе, хӀаьта ерриа завод 1972 шера эксплуатаце дӀалургья. Иштта я пхаи, иштта да гӀишлошъерашa лерхӀар а.

М. ХАМАТХАНОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ОЧЕРК

МАЬРША ГӀОЛВА

Бийсанна шийтта сахьат даьлча балха тӀа хила везаш вар Андросов Иван Тарасович. Поселкера бодача гӀашлой наькъагӀа вокхагӀвола аппаратчик Андросов комбинате ваха массаза ше вуьлачул цхьа сахьат хьалха араваьлар. Йийкха сийрда бийса яр. Кер бузэаш чуоза догдоагӀаш доагӀар шовдаш буxдувлача хьунагӀара цӀена фо. ДӀаюстара а ваьнна баь тӀа Ӏохайна Ӏалама хознешцара безам буаш кӀезига ха яьккхача фу дар теш яха уйлаш керттачу ухача Иван Тарасовича болар шийна мишта лаьгӀлу а ца хоаш лаьгӀделар. ШолжагӀа тиллача гӀашлой аьшка тӀаь тӀа кхаьчача шорттига сецар из. УргӀ хьалхьежача сигалара хичу Ӏачухьежача цу чура гуча седкъаша, царех тара хеталуш гобаькка дӀамелхьажача гуча электролампаша уйлашка вакийта латтийсар Андросов.

Ховргдарий теш цхьанна а сага сиглара седкъий дагарде? Хьанна ховргдар Грозне йоага электролампаш меллай? Дагадехар ший берал, къонал, таханара вахар. Ловзадоалаш санна цӀаьхха тохаделар Иван Тарасовича дог.

«Селхан санна мара хетац 1942-ча шера да велча вокхагӀа волча са а пхи шу мара даланза кхьа бераца хьо хала йиса, са нанилг Мария Александровна. Бирсача тӀемо даьра човнаш еш, яраш ерзакхенза са наьна мохк болаш, станични школера бархӀ класс аз яьккха шоана дага мадоагӀий, сиглара седкъий! Диццаланза дий цу тха нанас цу хана тхога яьхар: «Сатоха бераш! ТӀехьа дика доацаш во дагӀац», оалаш да вай халкъа кица — ма оаларий цо... «Маьрша гӀолва», аьнна ловца баьккха Грозне 4-ча ремесленни училище со нанас накъа ваьккха 17 шу мара мичад. Седкъий, седкъий!.. Со шуца лув бийса баьдегӀа мел ярах сийрда дувлаш миллиардаш шерашка шу лаьтанга хьежаш хьадоагӀандаь.

Ремесленни училище тӀехдика дийша яьккха, цунца болхлой дешара школа итт класс яьккха, пхийтлагӀча цехе со аппаратчикал вена пхийтта шу дизадеций? Сол зӀамагӀа вола Ефим, Ставропольски институт йисте а яьккха партийни балха тӀа ма вий. Даь сибат ганза йола Дуся хьалхалаттарий мугӀаре латташ химкомбината лаборантка ма йий. «Маьрша гӀолда», яхаш тхо накъадаьха тха хьамсара нана, Мария Александровна заслуженни колхозница а йолаш пенсе яле а станица юкъарча вахаре дизза дакъа лоацаш яхаш я».

Хаттараш деш ше-шийца дувцаш Иван Тарасовича яь уйлаш кхы геттара йӀаьхлургйоалаш яр, смена гарга гӀортаоца аха болабеннача болхлоша: «Хьо хӀана латт, Ваня» яхаш хаттараш де доладаьдецаре.

— Шун гӀараш хеза, шу тӀехьа кхерга хьежаш латтар, со, — аьнна жоп денна чехкка гӀабоккхаш болхачарца лувш-оалаш ший цехе кхаьчар Иван Тарасович.

ХӀанзчул пхийтта шу хьалха сона вовзаш безаме сийна ши бӀарг, дукха баланза тесса кера кӀуж болаш гӀийло зӀамига саг вар комсомолец Ваня Андросов. 4-ча разряда аппаратчикалла 15-ча цехе из балха воагӀаш Эрригсоюзни комсомольски гӀишло лоархӀаш яр Грозненски химически комбинат.

Халача шерашка хинна хьай берел, кхо бо ираз долаш кхедаь нана йиц ца луш дагалаттар дика гӀулакх да хьа, Иван Тарасович. ДагадоагӀий теш хьона, цеха комсомола комитета секретарь хье волаш берригача вай мехка массе а мийингера тӀеухача кагирхой дегаш урауттадеш, къахьегам вӀаштӀехьбоаккхаш, гаьнаш, зизаш, кӀотаргаш йогӀаш комбината доккха ков-карт хоздеш, спортивни яхьаш дӀакхухьаш, хье хьалха латташ дакъа лоацаш хилар? ЦхьайттлагӀа шу да Иван Тарасович Ленински парте вола, вӀаштта диазза хержав из цеха коммунисташа шоай секретаралла, хӀанз кхоалагӀа хержав комбината парткома членалла.

КомбинатагӀа къаьнагӀболча болхлой мугӀарашца латт Андросов Ивач Тарасович аьлча, хеталу кӀайбенна корта а, хобаденна юхьтӀара цӀока а долаш из ва аьна. ДегӀа, сибата товвенна, гӀаьххьача дегӀара зӀамига саг ва тахан 33 шу мара доаца вокхагӀвола аппаратчик Андросов. Низа, денала, хьаькъала, кхетама визза нийсвенна саг ва из.

Предприяте болх беча пхийтта шерагӀа диъ шера комсомола комитета секретарь, диъ шера партийни организаце секретарь, кхаъ шера комбината парткома член волаш хьавргӀа нов. Андросов. Ленински юбилейни медало нахка сийрда баьккхаб цун.

Цхьабарт ханна цеха коллективо ший собране 30-ча мартага тӀаийцача декхарашца дар: парте съездо ший болх болабеча денга квартальни план кхоачашъелга. Механизации автоматизации ярца 130 эзар сом ахча кходелга ремонтни балхашка дӀадодар 10 процент лохделга, 28 рационализаторски предложени енна цар чотах 35 эзар сом пайда белга.

15-ча цеха болхлоша шоай дош кхоачаш ца деш моттиг нийсъяйийтаяц.

Иван Тарасовичал цхьа шу тӀехьагӀа комбинате балха ера кхийна нийсъенна эрсий йоӀ Валентина Ивановна. Уж шиъ вӀаши довзаш, дезалуш чехкка дӀадехар цхьа шу. Барт болаш, маьрша дакалда шу са бераш, аьнна нанас, Мария Александровнас ловца баьккха, мар сесаг хинна баха хайшар АндросоевгӀар къона дезал. Цар йиӀига Олляс, кӀаьнка Володяс тахан дог хьест йоккхача сага Мария Александровнай.

Аппаратчикагара яьнна смена начальникага кхоачаш балхах кхеташ лакхлуш хьаенай Валентина Ивановна. Из коммунист тахан а къахьегам Ӏилман ларда тӀа вӀашагӀболлара лабораторе инженер я.

Балха ди чакхдаьлча хиннача партийни собранера гӀашлой наькъагӀ цхьана цӀаболхаш бар мари сесаги АндросоевгӀар

И. ВЕДЗИЖЕВ.

КОММУНИЗМАГА БОДАЧА НОВКЪА

ПОЛЬША

Чоалхане, доккхий, цхьабакъда, геттара реальни, Ӏилман кӀоаргача анализах ког гӀортолга еш, дуккхача шерашка СССР-е Ӏоаьча экономически потенциала торонаш теркалъеш дола декхараш — кердача советски пятилетка ишта мах бу тахан «Трибуна люду» яхача газета.

«Трибуна люду» белгалдоаккх, съезд хьажийта хьалхашка енача А. Н. Косыгина докладо сихха технически прогресс Ӏалашъяра кхоачашданза даргдоацаш долча хаьддача декхарий бӀаргча комплекс чулоацаш хилар. ПОРП-а ЦК-а органо белгалдоаккх, СССР-е планированеи управленеи методаш эргайоахаш тоаяр цкъара кампани а йоацаш, халданза хувцамаш де дезаш йола процесс хилар.

ГДР

«Деррига низаш — коммунизма материально - технически база хьалъяра», «Халкъа ираза, Даьхе тоаяр духьа», «Коммунизмага бодача наькъа гӀара лоархӀаме этап» — керте гӀолла даьча цу тайпарча йоазошта кӀал кепатох ГДР газеташа КПСС XXIV-ча съезда материалаш.

Советски Союза Коммунистически парте XXIV-ча съездо юкъарчал доаццаш чулоац дерригача халкъий вахара хьашташ, хьакхайкадир ГДР халкъа палата председателa, ХДС председателa Геральд Геттинга.

Г. Геттинга белгалдаьккхачох, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева хьалхашка енеи массава раьза а волаш съездо къоабалъяьй КПСС ЦК Отчетни доклад Советски Союза Ӏалаьмате доккхийча толамашта итог еш дола документ хинна Ӏац. Из, цу цхьан ханна, Советски Союз керте латта дунен социалистически система низ болаш хилара дола тешал а да.

ЛИВАН

«КПСС XXIV-ча съездо массава раьза а волаш къоабалъяьй Л. И. Брежнева Отчетни доклад» — керте гӀолла даьча цу тайпарча йоазонна кӀал «Ан-Нида» яхача ливански газета кепатох съезда балхах йола материалаш. «Империализмана духьаларча берригача къовсамхошцара солидарность парте политикан сийлахь - вокхача Ленина васкеташен ма яххара я» аьнна керте гӀолла даьча йоазонна кӀал газета кепатох КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева дош халдаш даь къамаьл. «Ше дош халдаш даьча къамаьла тӀа Брежнева бакъду чурчен арахьарчен политика никъ хувлацургбоацаш хилар» — керте гӀолла из йоазув а даь лу «Аш-Шоаб» яхача ливански газета съезда балхах йола ший информаци.

ФРАНЦИ

Дерригача парижски газеташа шерра бувц КПСС XXIV-ча съезда болх, хоам бу СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина докладах.

«Косыгин: берригача советски наьха вахара боарам лакхбар — ишта да дӀахорча пхе шера плана наказ номер цаӀ» — доккхийча алапашпа яздаьа «Юманите» хьалхарча оагӀо тӀа. Газета белоагӀо тӀа. Газета белгалгалдоаккх, хьалхагӀа дӀа мел яхарашца нийсйича хӀанзара план къаьстта чӀоагӀа яржарца, советски обществa вахара ерриrа лоархӀамегӀара аспекташ чулацара шоралца белгалйоалаш хилар.

«Цифраш нийсен дуккхеи хиларга белгалйоалаш йола доклад цхьан формулаца къоастамбе мегаргболаш я: массане а хӀаране а хьал-торои вахара боарами лакхбелга Ӏалашдар. Ма дарра аьлча ишта да керттера положенеш съездага ювцийта хьалхашка енача пхе шера плано дӀахо лерхӀар» язду «Юманите».

США

ДикагӀа бӀаргагурйолчча моттигашка дӀахо а кепаетт американски газеташа КПСС XXIV-ча съезда балхах йола материалаш.

А. Н. Косыгина доклада юкъера, Малхбузен мехкашцара СССР торговли тоаярца ювзаенна йола моттигаш йоалаю «Нью-Йорк таймсо». Цунца дувзаденна газета СССР-ан США-иен юкъерча торговле даькъе хьаелладуш йола торонаш. Советски Союзо, белгалдоаккх «Нью-Йорк таймсо», хьайоах ше «цхьаккха тайпа дискраминаци а йоацаш, дуккхача оагӀорахьара экономически бувзамаш дегӀаккхувлара тӀехьа» я.

(ТАСС).

МНР. Ер сурт даьккхад Улан-Баторски камвольни фабрике — СССР-а вежарашха долча новкъосталца хьалъяьчарех цхьан предприяте. Дукха ха йоаццаш укхаза вӀашагӀъехкар керда лакха овсарле йола машинаши оборудовании, из бахьан долаш шоззa лакхъелар предприяте производственни мощность.

Арахеца продукци тӀехдика а йолаш планови заданеш массаза а тӀехкхоачашъю фабрике дикагӀа лоархӀача болхлочо Ишхуу (сурта тӀара яр).

Е. ТЕРЕНТЬЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоллен Грозней кӀезиг-дукха морхаш а йолаш, малхбоалехьара гӀийло, гӀаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гӀолла 13 — 18, Грозне 15—17 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу.

14 апрелера 17 апреле кхаччалца юкъ-юкъе догӀа а делхаш, хаьда лостам боацаш, гӀийло, гӀаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 1—6, деношка 8—13 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

1966 ШЕРАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ЧУХЬАРА 3 ПРОЦЕНТ КХАЖ БОАГӀА ЗАЕМ

1971 шера 30 марта-гор. Саратове ловзаяьча кхаж бенача 38-ча тиража

СПРАВОЧНИ ТАБЛИЦА

Кхаж бенаб заема ер рича тӀаьа йийтте а ра эрядерча серейн облигацейн укх номерий:

Серей №№	Облигацей №№	Бенача кхажа боарам сомашца	Серей №№	Облигацей №№	Бенача кхажа боарам сомашца	Серей №№	Облигацей №№	Бенача кхажа боарам сомашца
100012	1—50	40	136314	18*)	500	169510	08*)	500
100237	09*)	500	136363	39*)	500	169636	31*)	500
100580	27*)	500	136746	05*)	500	169699	07*)	500
100637	01*)	500	137154	37*)	500	170080	41*)	500
100920	1—50	40	137626	31*)	500	170401	44*)	500
101326	12*)	1.000	138807	03*)	500	170516	18*)	500
101658	27*)	500	139039	13*)	500	170903	26*)	1.000
102606	37*)	500	139897	20*)	500	171005	1—50	100
103200	30*)	500	140541	1—50	40	171519	1—50	100
103299	1—50	40	140768	1—50	100	171851	07*)	500
103306	12*)	500	141010	02*)	500	172017	34*)	500
103778	05*)	500	141990	02*)	500	172068	43*)	1.000
103897	1—50	40	142740	23*)	1.000	172349	22*)	500
104889	1—50	40	143937	08*)	5.000	173377	1—50	100
107048	41*)	500	144253	13*)	500	174153	1—50	40
107211	08*)	500	144332	02*)	1.000	174446	07*)	1.000
107418	1—50	40	145320	12*)	2.500	174705	1—50	100
107670	43*)	500	145528	04*)	500	174755	1—50	40
107678	1—50	100	146135	41*)	500	174904	1—50	40
107686	15*)	500	146350	1—50	40	175259	1—50	40
109621	31*)	2.500	146756	18*)	1.000	175815	39*)	1.000
110430	10*)	500	147123	1—50	40	176052	1—50	40
110471	33*)	500	147746	13*)	500	176163	1—50	40
111138	44*)	500	147927	24*)	1.000	176391	20*)	1.000
111951	41*)	500	148610	1—50	40	177348	10*)	500
113431	38*)	1.000	148995	28*)	500	177900	41*)	500
114357	24*)	1.000	149642	19*)	500	178001	47*)	500
114544	1—50	100	149940	1—50	40	178513	03*)	500
115016	12*)	5.000	150047	13*)	500	178909	48*)	500
115118	1—50	100	151082	35*)	500	179290	1—50	40
115548	1—50	40	151109	19*)	500	179489	1—50	100
116065	10*)	500	151120	27*)	500	180995	36*)	500
116260	22*)	1.000	151864	31*)	500	183375	19*)	500
118138	22*)	500	152541	49*)	500	183669	14*)	1.000
119151	18*)	500	152923	23*)	500	184094	1—50	40
119196	13*)	500	153337	36*)	1.000	184305	36*)	1.000
119283	13*)	500	154969	1—50	40	184610	47*)	1.000
119590	29*)	500	155933	33*)	500	185180	15*)	500
120093	1—50	40	157678	32*)	500	186177	37*)	500
121934	1—50	40	157682	20*)	500	186641	08*)	500
122412	32*)	500	158146	22*)	500	186779	38*)	1.000
122471	23*)	500	158188	46*)	500	187496	23*)	1.000
122492	1—50	40	159199	32*)	2.500	187534	18*)	500
122676	16*)	500	159286	14*)	500	189448	37*)	500
123084	09*)	500	159859	07*)	500	189853	1—50	100
123396	1—50	100	160026	38*)	500	190777	21*)	500
125238	41*)	500	160567	07*)	500	191364	33*)	500
125785	38*)	500	160982	1—50	40	191768	1—50	40
126355	38*)	500	161954	23*)	500	192767	14*)	500
128017	38*)	500	162059	1—50	40	192947	1—50	100
128140	1—50	40	162097	22*)	500	193887	14*)	1.000
128722	20*)	500	162415	1—50	40	194227	1—50	40
129254	07*)	500	163182	1—50	40	194737	24*)	500
129509	35*)	500	163782	16*)	500	194747	02*)	500
129801	12*)	500	163971	1—50	40	195595	30*)	500
130887	38*)	500	164112	1—50	100	195997	44*)	500
131388	1—50	40	165221	1—50	40	196020	03*)	500
131749	1—50	40	166161	17*)	2.500	196161	21*)	500
133891	17*)	2.500	168078	26*)	500	196302	1—50	40
134489	1—50	100	168116	13*)	500	197302	43*)	500
134828	1—50	100	169039	30*)	500	198757	27*)	500
135048	1—50	40	169320	33*)	500	198804	45*)	500
136274	41*)	500				198911	22*)	500

*) Цу сере облигацей вокх 49 номерах хӀаране 40 сома кхаж бенаб.

Таблица тӀа хьахьекхараш ткъаь сома облигацей дена кхажамаш да, итт сома маьха йолча облигацеех дӀател бенача кхажах ах.

Бенача кхажа юкъебихьаб кхаж бенача облигаце ший мах.

Нохч-ГӀалгӀай АССР гострудсберкассайн госкредитен управлени.

Хьажа, ладувгӀа

13 апрель

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.05 — Телевизионни кердадараш (гӀалгӀай, эрсий меттала). 18.30 — Миллионий Ленински университет. Партех йола беседаш. КПСС 24-ча съезда исторически лоархам. 19.00— Къонабарашта дола Киножурнал. 19.40 — КПСС 24-ча съезда вӀашагӀкхетар (нохчий меттала). 19.30 — экран. Къонача поэташцеи йоазанхошцеи соцамаш кхоачашде. 20.10 — Шоана бераш. 20.15 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.25 — «В Западне» яха художественни фильм. 21.30 — Са доттагӀчох дола дувцар. Телевизионни документальни фильма премьера. (ШоллагӀа дакъа).

РАДИО

6.30 — «Лаьттара лер» (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Серлало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.25 — Передачай программа. 8.32 — «Вай наьха къаьнара иллеш» яхача циклацара передача (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 15.30 — Передачай программа. 15.35 — Кагирхой вахар (нохчий меттала). 16.05 — Хургдар тахан къахул. (эрсий меттала). 16.20 — «Вай низ дотта. гӀалца ба» яха корреспонденци (гӀалгӀай меттала). 16.35 — Ленина литературни васкеташ. (гӀалгӀай меттала). 16.55 — Ашараш. 17.00 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 17.15 — Вай индустриальни мохк (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 —Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — КПСС 24-ча съезда соцамаш кхоачашде (нохчий меттала). 18.10 — Юртара вахар (гӀалгӀай меттала). 18.40 — Москва.

14 апрель

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.05 — Дешархошта. Халхар Ӏомаде. 18.45 — КПСС 24-гӀа съезда соцамаш кхоачашде. Хьайбаш лелаеча комплексаш сихха хьалъе. 19.05 — «МархӀа зӀкхале цаӀа ахи сахьат хьалха» яха документальни фильм. 19.20 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.45 — Хоамаш. Рекламаш. 19.50 — Шоана, бераш 20.15 — Сухово-Кобылин. «Дело» Нурадилов цӀерагӀча театра концерт. (нохчий меттала).

РАДИО

6.30 — Юрта боахама знаней школа (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинная никъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.25 — Передачай программа. 8.32 — Ашараш (нохчий меттала). 8.45 — Къона тӀехье (гӀалгӀай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Ди кхалсага мостагӀ ва» яха беседа (гӀалгӀай меттала). 16.20— Хьона дагадоагӀий новкъост (эрсий меттала). 16.35 — «Агитпункта лампаш» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.50 — Хаттарашта жоп лу оаха. Нохч-ГӀалгӀай АССР Торговле Министра новкъоста Мирчева выступлени. 17.00 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 17.15 — Дийнах тешараштӀеи ца тешараштеи йола беседа. Даьлаш балах.(эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 —Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Къахьегама ди йистедаьнначул тӀехьагӀара концерт (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ДУКХА БА ДЕШАРАШ

Дукха дувца йиш а МалтӀабика № 1 йолча городской библиотека балхах. Мадарра Ӏалашду библиотека коллективо города мехклаьттахой юрта боахама болхлой, интеллигенце хьашташ. Эшшаш дола литература корадоагӀа царна библиотекера шо-шоай специальностех, хӀаьта художественни литература а за шортта. Цудухьа денгара ди массаза доал дукхагӀа кул библиотеке дешараш. Иштта укх шера хьалхарча кхаь бетта дӀадахача шера цу хана хиннячул ялх бӀаь совгӀа саг дукхагӀа хиннаб библиотекера книжкаш дешараш, хӀаьта дешарашта деша дӀаденна книжкаш а цу юкъа пхи эзар совгӀа экземпляр дукхагӀа да.

Мишта торо хиннай библиотека зӀамигача коллективa цу тайпара толам баккха? Мехка мел хулача лоархӀам болча событеех цаӀ дӀаяхийташ библиотека болхлоша цига шоай тайпара дакъа ца лоацаш. Масала, Коммунистически парте XXIV съезд хьаеллалехьа дукхха а хьалха болабелар библиотека болхлой мехка вахаре хулача событена кийчо е. Кийчйир «Парте XXIV съезда толамца накъагӀоргда вай!» яха выставка. Цул совгӀа наьха теркам тӀаозаш яр района халкъа боахаме къахьегаш болчарна новкъостала лаьрхӀа кийчъяь массехк тематически выставка.

Цу тайпара кӀоарга уйла яь вӀаштӀехьбаьккхабар дӀа-юха лелача библиотекай болх а. ХӀара библиотечка заведующе итт-итт беседа яьй дешархошца укх темах: «Дунен социалистически система хӀанзара хьал», кхыяраш. Цул совгӀа ялхха а дӀа-юха лелача библиотеке, хӀаьта керттерча библиотеке йийца чакхъяьхар проекта Директиваш. Цу тайппара боккха теркам тӀабахийта леладаьд библиотека болхлоша В. И. Ленин теоретически тӀехьаленна пропаганда елга а. Цу мел долчо чӀоагӀа тӀаоз библиотекана дешараш.

ХьатӀакхаьчар съезд хьаелла ди. Цу хьалхарча сарахьа чакхъяьккхар «Сийле хила къахьегам!» яха парте съезда хетаяь сайре. ХӀаьта съезд болх беш йолча цхьан дийнахь чакхъяьккхар «Рапорт» яха цхьаькха а сайре. Цу сарахьа къонабараша къахьегама ветеранашта рапорт делар шоай къахьегама творчески толамех. Цу деношкара библиотека болхлой керттера декхар да съезда материалаш дуккхача дешарашта дӀайовзийтар. ХӀара денна ешача съезда материалашка ладувгӀа цӀаккха ца хиннача тайпара дукха нах ух.

Дукха да де лерхӀараш а. Абонементе книжка массехк выставка чакхъяьккха дагадехад: «Ленини партчи», «Ленина гӀулакх дах, котало а йоах», «Вай Даьй-мохк». Царех цхьаццараш дешарашта хӀанзле яйзай.

В. БУКИНА.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культурaн, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции. 7/84.

СФ05082. Заказ № 3908.